

Nr 102

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående stuteristatens organisation m. m.; given Stockholms slott den 18 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en nedskärning av den statliga stuteriverksamheten, innebärande bland annat att antalet statsägda hingstar skall minskas från 100 till omkring 50. Strömsholms hingstdepå föreslås skola nedläggas.

Till statens hingstdepåer och stuteri upptages för budgetåret 1955/56 ett avlöningsanslag om 526 400 kronor och ett omkostnadsanslag om 161 300 kronor. Jämfört med innevarande budgetår innebär dessa anslagsäskanden en besparing med 365 100 kronor. På längre sikt beräknas den årliga besparingen till i runt tal 535 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
februari 1955.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, finans- och civildepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, följande.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 55) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1955/56 beräkna till Statens hingstdepåer och stuteri dels till avlöningar ett förslagsanslag av 646 300 kronor, dels till omkostnader ett förslagsanslag av 359 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till dessa anslagsfrågor och vissa därmed sammanhängande problem.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag den 30 juni 1954 en utredningsman, generaldirektören och chefen för lantbruksstyrelsen M. I. C.-H. Nordlander, att verkställa utredning av frågan om det statliga stuteriväsendets organisation m. m.

Utredningsmannen har den 15 januari 1955 avgivit betänkande med förslag angående stuteristatens organisation (stencilerat).

Över betänkandet i dess helhet har, efter remiss, yttranden avgivits av försvarsstaben, statskontoret, lantbruksstyrelsen, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, Föreningen nordsvenska hästen, Försvarsverkens civila personals förbund och Sveriges lantbruksförbund. Därjämte har Riksförbundet Landsbygdens folk beretts tillfälle yttra sig.

Beträffande personalfrågor har yttranden dessutom avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och statens lönenämnd. Vidare har Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund i skrivelse den 8 februari 1955 i anslutning till utredningsmannens förslag hemställt om förbättrad lönegradsplacering av vissa tjänster vid Flyinge hingstdepå.

Försvarsstaben har med sitt utlåtande överlämnat yttrande av arméledningen.

I skrivelse den 23 augusti 1954 har *lantbruksstyrelsen* hemställt om

medelsanvisning till anslagen för Statens hingstdepåer och stuteri: Avlöningar och Omkostnader.

Jag torde härefter först få lämna en sammanfattning av nyssnämnda betänkande och yttrandena över detsamma.

I. Utredningsmannens betänkande

1. Översikt över betänkandets innehåll

Utredningsmannen framhåller, att den svenska halvblodsavelns framtida utveckling är i hög grad beroende av kavalleriets ställning i försvarsorganisationen. Frågan om omfattningen av den statliga hingstaveln och stuteriverksamheten måste i sista hand bedömas med hänsyn till arméns behov av varmblodiga hästar för krigsbehov. Skulle arméorganisationen bli sådan, att beridna förband icke ingår i krigsorganisationen, torde det nämligen icke finnas anledning att bibehålla de nuvarande hingstdepåerna. Det stöd för aveln, som i så fall kan vara motiverat av andra än militära synpunkter, torde då böra lämnas på annat sätt. Räknar man med att armén vid mobilisering skall tillföras ett ej alltför obetydligt antal ridbara hästar, torde det å andra sidan vara ofrånkomligt att bibehålla en viss statlig hingsthållning för halvblodsaveln. I avvaktan på ett definitivt beslut om en ny försvarsorganisation anser sig utredningsmannen böra utgå från det förslag rörande arméns hästhållning, som chefen för armén framlagt i samband med den utredning rörande försvarsgrenarnas organisation, överbefälhavaren avgivit till chefen för försvarsdepartementet den 27 oktober 1954. Detta förslag betraktas härvid som ett uttryck för arméns minimibehov av hästar till beridna förband vid mobilisering.

Utredningsmannen anför vidare, att stuteristaten för närvarande har en betydligt större omfattning än som behövs med hänsyn till ridhästavelns nuvarande storlek. Vare sig man utgår från det behov av hingstar, som föreligger med hänsyn till ridhästavelns nuvarande omfattning, eller från det behov, som skulle föreligga, därest ridhästaveln anpassas till vad som vid ett genomförande av nyssnämnda organisationsförslag framstår som önskvärt ur försvarssynpunkt och andra synpunkter, kommer man enligt utredningsmannens uppfattning till ungefär samma resultat i frågan om vilken omfattning den statliga hingsthållningen bör ha.

Vid en omorganisation av stuteristaten bör man därför enligt utredningsmannen utgå från ridhästavelns nuvarande omfattning och den hingsthållning, som i betraktande därav nu kan anses erforderlig. Så länge det ur försvarssynpunkt är önskvärt att uppehålla ett hästbestånd av denna omfattning och man därmed även vinner, att de anspråk på hästar, som i en krigssituation ställes på jordbruket, begränsas, synes det nämligen motiverat, att man ej nedskär den statliga hingsthållningen på ett sätt, som

skulle innebära, att förutsättningarna för att uppehålla ridhästaveln bleve väsentligt försämrade.

Med dessa utgångspunkter kommer man enligt utredningsmannen till att det statliga hingstbeståndet kan begränsas till ungefär hälften av nuvarande antal eller till omkring 50. Då detta antal är mindre än det hingstbestånd, som för närvarande finnes enbart vid Flyinge, föreslås att hingstdepån vid Strömsholm skall helt nedläggas och verksamheten koncentreras till Flyinge. Utstationering av hingstar under betäckningssäsongen skall likväl även i fortsättningen ske inom alla de områden, där aveln har tillräcklig omfattning. Vissa av de nuvarande hingststationerna måste dock indragas. De uppfödare, som till följd härav får onormalt långt till närmaste hingststation, föreslås skola kunna få viss kompensation genom befrielse från språngavgift.

Med hänsyn till det i Flyinge befintliga statsstuteriets betydelse för aveln ur kvalitativ synpunkt anser utredningsmannen, att detsamma bör bevaras. Antalet avelsston föreslås dock skola minskas från 30 till 20. Även uppfödning av unghingstar skall enligt förslaget fortfarande bedrivas. Antalet unghästar anses emellertid kunna reduceras från 90 till mellan 50 och 60.

Omorganisationen avses skola i stort sett genomföras med utgången av år 1955.

För den nedskurna organisationen behövs endast en personal, motsvarande ungefär hälften av den nuvarande. Den övertaliga personalen förutsättes skola få i stort sett samma — i vissa avseenden dock något gynnammare — avskedsförmåner, som tillämpats vid avskedanden av personal på andra håll inom den centrala statsförvaltningen.

Kostnaderna för stuteristaten uppgår för närvarande till i runt tal 1 050 000 kronor för år. Enligt utredningsmannens förslag skulle erhållas en årlig besparing å omkring 480 000 kronor.

2. Den statliga hingsthållningens omfattning

Statens hingstdepåer och statsstuteriet är främst inriktade på halvblodsaveln, som frambringar hästar av utpräglad ridhästtyp, framför allt remonter och ackordshästar för armén. Depåernas beskillare utnyttjas dock även för produktion av lättare arbetshästar och avelsdjur. Nästan hela den för halvblodsaveln erforderliga hingsthållningen ombesörjes genom utstationering av beskillare från Flyinge och Strömsholm, och den svenska halvblodsavelns erkänt höga standard beror otvivelaktigt till stor del på det goda hingstmaterial, som på detta sätt ställes till förfogande av staten. Av samtliga de 88 halvblodshingstar, tillhörande den svenska varmblodiga hästen, vilka under år 1953 förklarats tillättna som beskillare, ägdes sålunda 85 av staten.¹ Rekryteringen av dessa sker huvudsakligen på så sätt, att årlig-

¹ De angivna siffrorna innefattar 10 treåriga hingstar.

gen till Flyinge inköpes ett antal — för närvarande något över 20 — föl, av vilka de bästa senare insättes i aveln. Vid hingstdepåerna fanns vidare elva fullblodsbeskällare. Även dessa användes inom halvblodsaveln, som kontinuerligt måste tillföras fullblod för att bibehålla de egenskaper, som gör den särskilt lämplig för ridning. Vidare hölls nämnda år elva andra halvblodshingstar (oldenburgare, ostpreussare och hannoveranare). Till stöd för den nordsvenska aveln har hingstdepåerna vidare i enlighet med uttalande av 1947 års riksdag vissa år inköpt hingstar av nordsvensk ras. För närvarande äger staten sju sådana hingstar.

Fullblodsaveln, vilken är inriktad på att frambringa hästar för kapplöpningsändamål, bygger huvudsakligen på enskild hingsthållning men är delvis grundad på den statliga hingsthållningen. En del av de elva statliga fullblodsbeskällarna utnyttjas sålunda huvudsakligen för fullblodsaveln. Den varmblodiga travaraveln är däremot helt baserad på enskild hingsthållning.

Vid statens hingstdepåer fanns i slutet av år 1953 följande antal beskällare av olika typer.

	Flyinge	Strömsholm	Summa
Fullblod	8	3	11
Svenska halvblod	57	28	85
Oldenburgare m. fl.	5	6	11
Nordsvenska	4	3	7
Summa	74	40	114¹

¹ Därav 10 treåriga hingstar.

Under betäckningssäsongen, d. v. s. under månaderna maj—augusti, utstationeras större delen av beskällarna på olika platser. Från Strömsholm ombesörjes hingsthållningen i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län. Flyinge hingstdepå har stationer i Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län. Vid varje station placeras 1—3 beskällare. Skötare medföljer till stationer med två eller tre hingstar.

De båda hingstdepåernas stationer fördelade sig år 1953 efter antalet beskällare på följande sätt.

	Antal stationer med			Samtliga stationer
	en hingst	två hingstar	tre hingstar	
Flyinge	15	12	6	33
Strömsholm	17	9	—	26
Summa	32	21	6	59

Sammanlagt var 92 hingstar, därav 7 fullblod, 70 svenska halvblod, 8 andra halvblod och 7 nordsvenska hingstar utstationerade i olika län.

Artificiell insemination kan av tekniska skäl icke användas inom den svenska halvblodsaveln. Även avelns begränsade omfattning är ur genetisk synpunkt ett hinder för användning av artificiell insemination.

Vid statsstuteriet i Flyinge finnes för närvarande 29 halvblodsston. Uppfödningstanstalten har omkring 90 ungdjur. Dessa utgöres dels av föl från statsstuteriet, dels av hingstföl, som inköpts av enskilda uppfödare. Med donationsmedel hålles dessutom 6 fullblodsston och 10 unghästar av fullblod.

3. Ridhästavelns omfattning

Ridhästaveln omfattade under senare hälften av 1940-talet bortåt 110 hingstar och 2 300—2 400 avelsston. Året 1950 utgjorde en vändpunkt, då en betydande minskning av antalet betäckningar skedde. Stobeståndet har sedan dess ytterligare minskat och omfattar för närvarande endast omkring 1 500 djur.

Av gammalt har ridhästaveln sitt säkraste fäste i Skåne. Omkring 60 procent av de ston, som regelbundet användes i aveln, hör hemma i Skåne och därifrån har årligen levererats remonter i ungefär samma proportion. Det närmast viktigaste avelsområdet är Kalmar län, där aveln framför allt bedrivs på Öland men i viss utsträckning också på fastlandet. Även på Gotland samt i Skaraborgs och Hallands län har aveln en relativt bred bas (70—90 ston i vardera länet). I övrigt bedrivs ridhästaveln endast i begränsad omfattning i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge och Örebro län. I Stockholms, Uppsala och Södermanlands län har denna avel aldrig varit betydande och har under senare år minskat proportionsvis mer än i andra län. I Västmanlands län bedrivs aveln huvudsakligen i trakterna omkring Strömsholm och Kungsör.

Den minskning av halvblodsaveln, som kunnat konstateras under de senaste åren, är icke en lokal företeelse i den meningen, att aveln upphört inom vissa områden och relativt oberörd fortsätter i andra. Geografiskt bibehåller den alltjämt sin forna utbredning, och den minskade avelsfrekvensen härrör från en allmän utglesning av fölstobeståndet. Detta förhållande försvårar en anpassning av hingstbeståndet. Redan under 1940-talet var medeltalet betäckta ston per hingst så lågt som 21 å 22 eller ungefär halva det antal, som i och för sig är möjligt. Därefter har den genomsnittliga betäckningssiffran nedgått till 16. År 1953 användes endast tre hingstar för betäckning av mer än 30 ston. För ett tjugotal hingstar var betäckningssiffran under tio.

4. Avsättningsförhållanden

Ridhästaveln har hittills för sin avsättning främst varit beroende av arméns remontuppköp, och aveln har därför både kvantitativt och kvalitativt anpassats efter arméns behov av remonter. Under 1940-talet inköptes av armén årligen omkring 500 remonter. Av enskilda uppfödare uttogs dessutom i samband med remontuppköpen omkring 150 ston för avelsändamål. Uppfödarna kunde således räkna med en säker avsättning av omkring 650 i regel treåriga hästar.

Till följd av nedskärning eller motorisering av beridna och hästanspända truppförband har arméns fredsbehov av hästar minskats. Enligt riksdagsbeslut skall dock under ettvar av åren 1954—1956 450 remonter inköpas för arméns räkning.

Från och med år 1949 har till Schweiz årligen exporterats ett hundratal svenska remonter. Med Kungl. Maj:ts medgivande har arméförvaltningen med motsvarande schweiziska myndighet år från år träffat avtal om ifrågavarande export. Avtalsenligt inköpes även dessa hästar genom remonteringsnämnden vid de ordinarie remontuppköpen och levereras till remontdepåerna i vanlig ordning. Bland remonterna vid två av de tre depåerna utväljer — sedan vid vardera depån 30 hästar, lämpade för tävlingsbruk eller avel, undantagits — en schweizisk inköpsdelegation det överenskomna antalet hästar, vilka av arméförvaltningen säljes till schweiziska staten. Tack vare denna export har avsättningsförhållandena under de senaste åren varit minst lika goda som eller till och med något bättre än tidigare.

En viss, ehuru mycket blygsam export har vidare förekommit till Norge. De statliga uppköpen av hingstförl torde även ha utgjort en viss stimulans för aveln.

Vad slutligen gäller efterfrågan på ridhästar för civilt bruk är det icke möjligt att exakt ange dennas storlek. Antalet dylika ridhästar torde för närvarande uppgå till närmare 2 000. En ej ringa del därav utgöres av hästar, som från armén sålts särskilt till ridhus eller ryttarföreningar. Sannolikt säljes till ridhus, ryttarföreningar och privatpersoner 200 å 250 hästar årligen. En ökning i denna efterfrågan kan måhända förutses, i den mån ridsporten vinner ökad utbredning. — Inom galopp- och travsporten beräknas för närvarande finnas ett tusental avelshästar och ett par tusen tävlingshästar, därav flertalet inom travsporten.

5. Ridhästavelns framtidsutsikter

En utredning rörande försvarsgrenarnas organisation har den 27 oktober 1954 avgivits av överbefälhavaren till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet. Utredningen är hemligstämplad, men vissa huvuddrag

av densamma har offentliggjorts. Enligt dessa innebär det förslag till arméorganisation, som utarbetats av chefen för armén i samband med sagda utredning, att kavalleriet skall försvinna som självständigt truppslag. Livregementets husarregemente föreslås skola ingå som en bataljon i Skaraborgs pansarregemente för utbildning av motoriserade och cykelburna spaningsförband; denna bataljon skall således icke vara beriden. Norrlands dragonregemente skall enligt förslaget ersättas av en beriden jägarbataljon vid Västerbottens infanteriregemente. Så länge det anses erforderligt att disponera beriden trupp i huvudstaden för statsceremonier, skall Livgardesskvadronen erhålla erforderlig ridutbildning. Skvadronen förutsättes dock skola huvudsakligen ha andra uppgifter. I samband med redueringen av de beridna truppförbanden skall den nuvarande ridskolan och de tre nu verksamma remontdepåerna indragas. Ridutbildning och remontdressyren skall i stället ske vid Västerbottens infanteriregemente i Umeå. Beträffande här nämnda förslag har vidare överbefälhavaren för sin del ifrågasatt, om icke de beridna förbanden bör helt indragas. Arméns behov av hästar torde även komma att minskas därigenom, att antalet infanteriförband med hästanspända fordon reduceras.

Utredningsmannen har under hand erfarit att vid en begränsning av de ridande förbanden till i huvudsak endast en bataljon vid Västerbottens infanteriregemente blott ett sjuttioal remonter torde behöva inköpas årligen. Av besparingsskäl skulle vidare remontinköpen sannolikt komma att gälla fyraåringar i stället för som nu är fallet treåringar. De årliga inköpen skulle dock ej täcka mer än en mindre del av det antal hästar, som enligt arméchefens organisationsförslag skulle erfordras för beridna förband vid mobilisering. Detta behov har i stället förutsatts skola huvudsakligen täckas genom uttagning av hästar, i första hand varmblodiga men i den mån sådana ej finnes även kallblodiga.

Såsom förut anförts, skall enligt riksdagens beslut 450 remonter inköpas för arméns räkning under vartdera av åren 1955 och 1956. Utredningsmannen utgår ifrån att dessa inköp kommer att ske men att inköpen därefter kommer att få en betydligt minskad omfattning. Då de föl, som produceras år 1955, kan försäljas som treåringar år 1959, kommer innevarande års betäckningar att påverkas av riksdagens beslut rörande remonterings framtida omfattning.

Beträffande förslagens konsekvenser för stuteriorganisationen anför utredningsmannen följande.

En statlig hingsthållning för ridhästaveln är huvudsakligen motiverad av avelns betydelse för försvaret. Denna motivering täcker emellertid icke blott den avel, som fordras för att ställa ett visst antal hästar till förfogande för den årliga remonteringen. Ur beredskapssynpunkt är det nämligen av ännu större betydelse, att det vid mobilisering finnes tillgång till en reserv av ridhästar av lämplig typ i privat ägo. Varmbloden är vidare användbara även för andra militära uppgifter än ridning. De ridhästar,

som hålles för civila ändamål, utgör därför en reserv av hästar för krigsbruk, som även kommer jordbruket tillgodo. En hel del arbetshästar kan härigenom sparas för jordbrukets behov vid mobilisering. Det må i detta sammanhang nämnas, att varmblooden redan på grund av sina rasegenskaper är bättre ägnade än i vart fall tyngre kallblod av ardenertyp att tåla påfrestningarna i militär användning. Det har vidare — efter vad det vill synas med visst fog — uttalats den uppfattningen, att en stor del av arbetshästarna i jordbruket numera användes endast för lättare körslor och därför ej kan beräknas vara i fullgod kondition vid en eventuell uttagning. Denna brist på kondition kan i sin tur väntas medföra, att förslitning av de arbetshästar, som inkallas vid mobilisering, blir snabbare och ersättningsbehoven sannolikt förhållandevis stora. En befintlig reserv av ett visst antal varmblood skulle följaktligen vid mobilisering kunna väntas icke blott ersätta motsvarande antal arbetshästar från jordbruket utan ha proportionsvis större betydelse, eftersom ersättningsbehovet kunde beräknas bli mindre beträffande varmblood än för de kallblod, som från början uttagits till krigstjänst.

Beträffande exporten av ridhästar anför utredningsmannen vidare.

Exportens omfattning är för närvarande ganska begränsad, och utsikterna att vidmakthålla den på längre sikt är ovissa. De priser, som erhållits, har hittills i regel icke varit särskilt tillfredsställande. Exportmöjligheterna har emellertid utan tvivel inneburit en stimulans för uppfödarna, och för det allmänna har exporten även varit av värde därigenom, att den gjort det möjligt att behålla en större stam av avelsston än som eljest varit fallet. Det är sistnämnda förhållande, som gjort att en viss statlig medverkan till export ansetts motiverad. Särskilt om avsättningsmöjligheterna inom landet för remonter avsevärt beskäres, måste det även i fortsättningen ur beredskapssynpunkt vara önskvärt, att genom en fortsatt export ett större antal avelsston kan bibehållas än som motsvarar den svenska marknadens normala behov. Från denna synpunkt synes det motiverat, att den statliga hingsthållningen även står till förfogande för en uppfödning av ridhästar till export.

I fråga om hingsthållningens omfattning konstaterar utredningsmannen, att denna även under nuvarande förutsättningar är alltför stor i förhållande till antalet betäckningar, samt anför därom.

Anledningen till den för stora hingsthållningen är, att stobeståndet uttunnats inom alla de områden, där aveln bedrivs. Av flera skäl synes det dock icke lämpligt att i vart fall under en första etapp av stuteriorganisationens begränsning genom en strängt rationell nedskärning av hingstbeståndet framtvinga en koncentration av ridhästaveln till de län, där den har den största omfattningen. Det bör framhållas, att inom vissa trakter, där aveln har en relativt begränsad omfattning, avelsprodukternas kvalitet likväl är hög. Ur beredskapssynpunkt kan det vidare vara mindre lämpligt att helt koncentrera hela ridhästaveln till de sydligaste länen, i synnerhet som arméns behov av hästar alltmer synes förskjutas till förbanden i de norra delarna av landet. En bättre avvägning än hittills måste dock ske mellan å ena sidan antalet hingsthållningsstationer och antalet där stationerade hingstar samt å andra sidan avelns omfattning i trakten. Sannolikt kommer utvecklingen att av sig själv gå i denna riktning.

De allmänna förutsättningar, under vilka förevarande fråga bör bedömas, sammanfattas slutligen av utredningsmannen på följande sätt.

Då man diskuterar frågan om omfattningen av den statliga hingsthållningen och stuteriverksamheten, torde det vara anledning att understryka, att svaret på denna fråga i sista hand måste bli beroende på vilka krav som från försvarets sida reses på att ha tillgång till varmblodiga hästar för krigsbehov. Skulle arméorganisationen bli sådan, att beridna förband icke ingår i krigsorganisationen, torde det nämligen icke finnas anledning att bibehålla de nuvarande hingstdepåerna enbart med tanke på det civila ridsportintresset eller eventuella möjligheter till export av varmblodiga hästar. Det stöd för aveln, som i så fall kan vara motiverat ur andra synpunkter än försvarets, torde då böra lämnas på annat sätt.

Räknar man med att armén vid mobilisering skall kunna tillföras ett ej alltför obetydligt antal ridbara hästar, torde det å andra sidan vara ofrånkomligt att bibehålla en viss statlig hingsthållning.

Då statsmakterna ännu ej tagit ställning till spörsmålet om den nya försvarsorganisationen, saknas det underlag, som i och för sig är behövt för ett mera långsiktigt beslut i fråga om organisationen av stuteristaten. Detta torde dock ej böra hindra, att man redan nu omprövar den sistnämnda. Såsom redan berörts har nämligen stuteristaten för närvarande en omfattning, som betydligt överstiger vad som behövs med hänsyn till hästavelns nuvarande storlek. En nedskärning är sålunda under alla förhållanden motiverad.

Vad framtidsutsikterna angår synes det vidare, till dess ett definitivt beslut om den nya försvarsorganisationen föreligger, lämpligt att betrakta det av chefen för arméns framlagda organisationsförslaget såsom ett uttryck för arméns minimibehov av hästar till beridna förband vid mobilisering och följaktligen även att anse den statliga hingsthållning, som skulle erfordras för att tillgodose detta behov, som ett minimum av vad som bör bibehållas vid hingstdepåerna.

Av skäl som förut berörts torde det såväl ur försvarets som jordbrukets och folkförsörjningens synpunkt vara önskvärt, att nyssnämnda behov av hästar till beridna förband åtminstone i huvudsak kan tillgodoses medelst varmblodiga hästar. Önskemål härom har för försvarets del uttalats av en representant för försvarsstaben, med vilken utredningen samrått. Om så skall kunna ske, måste emellertid den varmblodiga häststammen här i landet — arméns hästinnehav frånräknat — bibehållas i ungefärligen nuvarande omfattning. Vare sig man utgår från det behov av hingstar, som föreligger med hänsyn till ridhästavelns nuvarande omfattning, eller från det behov, som skulle föreligga, därest ridhästaveln anpassas till vad som vid ett genomförande av arméchefens förslag till arméorganisation vore önskvärt ur försvarssynpunkt och andra synpunkter, kommer man alltså till i stort sett samma resultat.

En fråga, som man i detta sammanhang ej kan bortse från, är emellertid, om man verkligen kan räkna med att det över huvud taget finnes utsikter till att ridhästaveln skall kunna bibehållas på nuvarande nivå, eller om man inte snarare bör förutse, att den i fortsättningen kommer att gå tillbaka i samma takt som varit fallet under de senaste åren eller måhända i ännu snabbare takt. Vad denna fråga angår må framhållas, att det är ytterst vanskligt att uttala sig om varmbloodsavelns utsikter i framtiden. En nedskärning av arméns remontinköp i den utsträckning, som förut-

satts i arméchefens organisationsförslag, kommer uppenbarligen att utgöra ett svårt slag för den varmlodiga hästaveln. Å andra sidan har behovet av ridhästar för civilt ändamål, där man med nuvarande omfattning av ridporten kan räkna med ett årligt rekryteringsbehov av uppskattningsvis inemot 250 hästar, hittills till ej ringa del tillgodosetts med hästar, som utackorderats eller sålts från armén. I samma mån som arméns hästinnehav under fredstid minskas, bör uppfödarnas möjligheter att sälja hästar direkt till ridhus och ryttarföreningar samt andra hästägare ökas. I betraktande av de utvidgningsmöjligheter, som alltjämt torde finnas för ridporten, synes man för övrigt snarast kunna räkna med en reell ökning av efterfrågan på ridhästar för civilt bruk. Vad exportmöjligheterna angår har ledningen för Avelsföreningen för svenska varmlodiga hästen uppgivit, att man inom föreningen anser utsikterna att behålla den hittillsvarande exportmarknaden vara goda och även hyser vissa förhoppningar att kunna få till stånd export till nya marknader och till tillfredsställande priser.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden synes det berättigat, om man vid en omorganisation av stuteristaten utgår från ridhästavelns nuvarande omfattning och den hingsthållning, som i betraktande därav nu kan anses erforderlig. Så länge det ur försvarssynpunkt är önskvärt att uppehålla ett hästbestånd av denna omfattning och man därmed även vinner att de anspråk på hästar som i en krigssituation ställas på jordbruket begränsas, synes det nämligen motiverat, att man ej nedskär den statliga hingsthållningen på ett sätt, som skulle innebära, att förutsättningarna för att uppehålla ridhästaveln bleve väsentligt försämrade.

De faktorer, som nu berörts, är så pass osäkra, att det knappast är möjligt att på dem grunda något bestämt antagande rörande utvecklingstendenserna för ridhästaveln. Det bör i detta sammanhang ej heller förbises, att de ekonomiska villkoren för denna avel är långt ifrån gynnsamma. I själva verket torde aveln under senare år i regel ha gett ett dåligt ekonomiskt resultat, och det har i stället främst varit uppfödarnas intresse för aveln, som föranlett, att denna ej redan gått tillbaka mer än vad den faktiskt har gjort. Det är emellertid mycket ovisst, huruvida detta intresse kan påräknas även i fortsättningen, särskilt om de ekonomiska förutsättningarna för aveln skulle försämrats ytterligare.

De berörda osäkerhetsfaktorerna är enligt utredningsmannens mening dock ej sådana, att man på grund av dem redan nu bör nedskära den statliga hingsthållningen till en lägre nivå än vad som ur andra synpunkter är motiverat. Om utvecklingen skulle gå i en för ridhästaveln ogynnsam riktning, bör man dock vara beredd att vidtaga de ytterligare begränsningar i hingsthållningen, som då blir påkallade.

6. Förslag rörande stuteristatens organisation

Under hänvisning till förut anförda förhållanden uttalar utredningsmannen, att redan under nu rådande förutsättningar antalet statsägda hingstar av olika raser bör kunna reduceras till något mindre än hälften av nuvarande antal eller till omkring 50. Därigenom skulle även en begränsning av personalorganisationen till ungefär hälften av den nuvarande bli möjlig.

Det sålunda reducerade hingstbeståndet bör enligt utredningsmannens mening i huvudsak avses för ridhästaveln med beaktande av att några fullblodshingstar av god kvalitet även i fortsättningen bör ingå i beståndet. De oldenburgska och nordsvenska hingstar, som för närvarande finnes vid hingstdepåerna, anses efter hand kunna reduceras eller helt avvecklas. De fem oldenburgska hingstar, som nu finnes vid Strömsholm, har nämligen icke kommit till större användning under senare år. Icke heller de sju statsägda nordsvenska hingstarna visar tillfredsställande betäckningssiffror. Då arméns inköp av draghästar i framtiden synes komma att begränsas till högst ett tjugotal djur årligen, anser utredningsmannen, att en statlig hingsthållning för nämnda ändamål icke längre är motiverad.

Vid en nedskärning av antalet beskillare vid depåerna till 50 och kanske längre fram till än lägre antal finner utredningsmannen vidare, att det kan vara skäl att överväga, om det är anledning att längre upprätthålla två depåer. Utredningsmannen anför följande i denna fråga.

Flyinge, som är den större depån med för närvarande över 60 hingstar för ridhästaveln, är beläget i centrum av landets mest betydande avelsdistrikt. Redan genom sitt geografiska läge utgör Flyinge således den viktigaste stödjepunkten för ridhästaveln. Av de trakter, där hingsthållningen ombesörjes från Strömsholm, har aveln den största omfattningen i Kalmar län, främst i dettas södra del. Med hänsyn till kommunikationerna torde det i och för sig vara lämpligare, att hingsthållningen i detta område sker från Flyinge. Ur kommunikationssynpunkt torde vidare en del andra av de hingststationer, som hör till Strömsholm, såsom de i Östergötlands och Skaraborgs län, utan olägenhet kunna överföras till Flyinge. Med undantag för Gotland har i den återstående delen av det område, som hör till Strömsholm, ridhästaveln mycket begränsad omfattning. Redan vid nuvarande omfattning av aveln synes endast fem eller sex hingstar erfordras i de mellansvenska länen norr om Småland och Västergötland.

Ett nedläggande av depån i Strömsholm kan å andra sidan komma att innebära, att det redan svaga intresset för ridhästaveln i mellersta Sverige ytterligare minskas, eftersom uppfödarna här icke har möjlighet att upprätthålla samma kontakt med Flyinge som med Strömsholm. Det kan också synas mindre lämpligt, att aveln alltmer koncentreras till en helt annan del av landet än den, där hästarna är avsedda att få sin militära användning. Gentemot det första argumentet kan emellertid till en början invändas, att en starkt reducerad hingstdepå i Strömsholm endast kan få karaktären av en filial till Flyinge och att dess värde som central kontaktpunkt för uppfödarna under alla förhållanden torde minska i proportion till verksamhetens begränsning. Vid en så omfattande nedskärning av hingsthållningsorganisationen som den, varom nu är fråga, talar alla ekonomiska och praktiska skäl för att verksamheten koncentreras till en depå. Härför talar också det skälet, att man för närvarande väl kan konstatera, att en stark begränsning av organisationen är nödvändig, men icke helt överblicka, hur långt denna begränsning bör gå. En fortsatt anpassning av den statliga hingsthållningen bör kunna ske på ett smidigare sätt, om verksamheten koncentreras till en depå.

Av nu angivna skäl föreslår utredningsmannen, att depån i Strömsholm skall helt nedläggas och att hela hingsthållningen i landet — tills vidare med ett femtiotal fyraåriga och äldre hingstar — skall ombesörjas från Flyinge. Härvid framhålles, att utslagningen av de övertaliga hingstarna bör ske på ett sätt, som bäst gagnar ridhästuppfödningen ur avelssynpunkt, och med beaktande av att uppfödarnas avsättningsmöjligheter för unghästar icke skadas. Vidare bör det kvarstående hingstbeståndet utnyttjas på ett sådant sätt, att hingstarna kommer till så god användning som möjligt med hänsyn till såväl antalet betäckningar som stomaterialets kvalitet.

Då det icke kan undvikas, att vissa hingststationer måste helt indragas, har utredningsmannen ansett sig böra överväga, om icke komensation i någon form borde lämnas uppfödare, som på grund härav får väsentligt längre väg till hingststation med åtföljande högre fraktkostnader för stona. Enligt utredningsmannens uppfattning kan en sådan komensation anses berättigad i vissa fall och enklast ske i den formen, att språngavgiften, för närvarande 40 kronor, efterskänkes. Utredningsmannen föreslår därför, att med lantbruksstyrelsens medgivande befrielse från språngavgift skall kunna lämnas för väl kvalificerade halvblodsston, vilka äges av uppfödare, som redan nu ägnar sig åt halvblodsaveln och som i fortsättningen till följd av indragning av hingststation får avsevärt högre betäckningskostnader. Eftersom de uppfödare, som skulle åtnjuta denna förmån, annars i de flesta fall sannolikt torde finna sig nödsakade att nedlägga verksamheten, anses en sådan åtgärd icke medföra något egentligt inkomstbortfall för staten.

På grund av stobeståndets utglesning i olika avelsområden räknar utredningsmannen vidare med att antalet enhingststationer kommer att bli förhållandevis större än för närvarande. Därigenom skulle under betäckningssäsongen en del personal kunna frigöras från skötseln av hästarna. I den mån så kan ske, bör dylika säsongvariationer i personalbehovet utnyttjas för att bereda personalen semesterledighet utan att vikarier behövs anställas.

I direktiven för utredningen ifrågasattes, om icke i viss utsträckning av staten ägda hingstar kan stationeras hos lämpliga enskilda hingsthållare eller hingsthållningsföreningar. Enligt vad utredningsmannen erfarit, torde tillfälle härtill erbjuda sig endast i undantagsfall. Principiella hinder anses emellertid icke föreligga mot att hingst mera stadigvarande stationeras hos enskild fodervärd. Utredningsmannen anför i denna fråga följande.

Från depåns sida måste självfallet det kravet resas, att hingstarna under hela tiden skall erhålla en omsorgsfull skötsel. En sådan är både arbetskrävande och ställer stora krav på kunnande hos den, som omhänderhar hingsten. Särskilt med tanke på den stora arbetsåtgången kan man icke räkna med att uppfödarna i allmänhet skall vara intresserade av att åtaga

sig hingsthållningen. Där fullgod vård av hingst kan påräknas, synes emellertid principiella hinder icke föreligga mot att hingst stadigvarande stationeras hos enskild fodervärd. Denne bör då erhålla foderlega och ersättning för skötsel med belopp, varom överenskommelse träffas med chefen för depån. Man torde kunna räkna med att sådan ersättning icke skall behöva överstiga 3 000 kronor för år. I den mån tillfälle till sådan utstationering erbjuder sig, torde systemet medföra vissa besparingar genom minskade lönekostnader och bortfall av fraktkostnader i samband med kortvarigare utstationering under betäckningssäsongen.

Utredningsuppdraget omfattade vidare frågan, huruvida staten även i fortsättningen bör hålla avelsston i Flyinge. Härom anföres följande.

Stuteriet i Flyinge är avsett att upprätthålla och förkovra den svenska ridhästavelns kvalitet genom ett avelsarbete, som tar sikte på att ingjuta, befästa och bevara önskvärda egenskaper hos rasen. Stuteriet kan anses vara ett reservat för en samling elitston och utgör en garanti för att beskällarebeståndet även i fortsättningen kan hållas på en tillräckligt hög nivå. Under nu rådande nedgångstider för ridhästaveln säljer de enskilda uppfödarna många för avel väl kvalificerade ston som remonter. Samtidigt utgallras åtskilliga avelsston, oavsett ålder och avelsmeriter. Om farhågorna för att den bebådade nedskärningen av hästhållningen i armén kommer att medföra försämrade förutsättningar för ridhästaveln beannas, torde riskerna för att avelns kvalitativa standard skall sänkas bli än större. Under dessa förhållanden utgör stuteriet en tillgång och ett stöd för aveln av större värde än någonsin förut.

Stuteriet föreslås därför skola bibehållas. Av besparingsskäl och för att bereda enskilda uppfödare erforderligt utrymme för avsättning av högt kvalificerade avelsdjur bör dock enligt utredningsmannen antalet ston minskas från 30 till omkring 20.

Även hingstuppfödningens verksamheten vid Flyinge föreslås skola bibehållas. Till motivering härför göres följande uttalande.

Uppfödningens verksamheten bedrivs på så sätt, att genom inköp tillvaratages lovande hingstfölar, vilka tillsammans med de i stuteriet födda bildar ett erforderligt material för ett fortskridande strängt urval. De från privata uppfödare inköpta hingstfölar utgör ett värdefullt tillskott även i det avseendet, att de i regel är fallna efter andra fäder än de vid Flyinge födda och delvis representerar andra blodlinjer. Den rationella och härdande uppfödning samt dressyr och målmedvetna träning, som hingstfölar erhåller vid Flyinge, bereder alla individer samma utvecklingsmöjligheter under samma miljöförhållanden. Härigenom erhålles fasta hållpunkter för en jämförande bedömning icke blott med hänsyn till yttre egenskaper utan även till inre sådana såsom konstitution, energi och lynne. Därigenom fås en säker grund för det slutliga urvalet av de hingstar, som skall rekrytera hingstdepåns beskällare.

Som en följd av hingsthållningens minskade omfattning föreslås emellertid, att antalet unghästar skall nedskäras från för närvarande 90 till 50 à 60.

Beträffande såväl stuteri- som hingstuppfoädningsverksamheten anmärkes, att denna är väsentligt mindre arbetskrävande än hingsthållningen. De besparingar, som kan vinnas genom en längre gående nedskärning än den föreslagna, blir följaktligen ganska små och enligt utredningsmannens uppfattning avsevärt mindre än den tillgång, den här ifrågavarande verksamheten utgör för aveln. I detta sammanhang uttalar utredningsmannen vidare, att det ej är uteslutet att stuteri- och hingstuppfoädningsverksamheten vid Flyinge i framtiden kan komma att få betydelse ur en annan synpunkt. Det kan nämligen icke helt uteslutas, att utsikterna för ridhästaveln kommer att te sig så ogynnsamma, att en mycket stor del av uppfödarna icke anser sig kunna fortsätta aveln och att tillräckligt underlag icke finnes ens för en hingsthållningsorganisation av mindre omfattning än den, som här föreslagits. Under sådana förhållanden torde det enligt utredningsmannens mening få övervägas, om icke verksamheten vid Flyinge bör omläggas till stuteri med begränsad hingsthållning för stuteriet och för de enskilda uppfödare i den närmaste omgivningen eller vissa andra lokalt begränsade områden, som alltjämt kan vara intresserade av aveln.

Slutligen erinrar utredningsmannen om att — i enlighet med villkoren i ett av Kungl. Maj:t den 16 september 1932 godkänt donationsbrev av godsägaren P. O. Liedberg — skötseln av vissa den s. k. Liedbergska donationsfonden tillhöriga fullblodsston och unghästar av fullblod omhänderhas vid Flyinge. Ersättning härför utgår enligt donationsbrevet på så sätt, att Flyinge tillföres vissa procent av de inkomster, som fonden årligen erhåller genom försäljning av föl och unghästar. Någon ändring härvidlag ifrågasättes icke.

Enligt direktiven ingår i utredningsuppdraget även en undersökning av frågan, huruvida några besparingar kan vinnas genom att verksamheten vid remontdepåerna delvis överföres till hingstdepåerna eller genom en samordning av remont- och hingstdepåernas verksamhet på annat sätt. Denna fråga har kommit i ett helt nytt läge i och med det förslag till ny arméorganisation, som chefen för armén framlagt och som bland annat innebär, att samtliga de tre nuvarande remontdepåerna skall indragas samt att ridutbildning och remontdressyr beträffande det fåtal remonter, som i fortsättningen avses skola inköpas, i stället skall ske vid Västerbottens infanteriregemente. Utredningsmannen har med hänsyn härtill ej ansett det påkallat att upptaga sagda fråga.

7. Personalfrågor

Vid statens hingstdepåer och stuteri finnes för närvarande följande tjänster.

Flyinge hingstdepå och stuteri		Strömsholms hingstdepå	
1 depåchef.....	Cp 5	1 depåchef.....	Cp 2
1 veterinär.....	Ca 25	1 kontorsskrivare.....	Ca 19
1 beridare.....	Ca 21		
1 bokhållare.....	Ca 21		
1 fodermarsk.....	Ce 15	1 fodermarsk.....	Ce 14
1 fodermarsk—stoöverskötare.....	Ce 15	1 körmästare.....	Ce 13
1 körmästare.....	Ce 14	16 stallbetjänter.....	Ce 12
1 hantverkare.....	Ce 12	1 nattvakt.....	Ce 10
35 stallbetjänter.....	Ce 12		
1 nattvakt.....	Ce 10		
1 ekonomibiträde.....	Ce 6		

Depåchefstjänsten vid Strömsholm är vakantsatt.

Den av utredningsmannen föreslagna nedskärningen av hingstdepåernas verksamhet innebär, att ungefär hälften av den nuvarande personalen blir överflödig. I första hand kan härvid samtliga befattningar vid Strömsholms hingstdepå indragas. Vid Flyinge kan vidare åtta befattningar som stallbetjänter indragas, därest hingstbeståndet vid depån nedskäres till 50 beskillare. Sammanlagt skulle sålunda följande tjänster kunna indragas, nämligen dels en kontorsskrivartjänst i Ca 19, en fodermarsktjänst i Ce 14, en körmästarettjänst i Ce 13, 24 stallbetjänanttjänster i Ce 12 och en nattvaktstjänst i Ce 10. Arvodesbefattningarna såsom veterinär och hovslagare vid Strömsholms hingstdepå anses likaledes kunna slopas.

Den övertaliga extra ordinarie personalen föreslås skola beredas i huvudsak samma avskedsförmåner, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 november 1954 föreskrivits beträffande viss övertalig personal vid den centrala försvarsförvaltningen m. m. Nämnda föreskrifter stadgar, att till övertaliga befattningshavare, som entledigas utan att i samband med entledigandet erhålla annan anställning i statens tjänst, skall på vissa villkor utgå antingen årlig ersättning eller avskedsersättning.

Enligt föreskrifterna skall intill pensionsåldern årlig ersättning utgå med belopp, motsvarande 90 procent av pensionen, därest befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 50 år och har en sammanlagd anställningstid av 15 år. För befattningshavare, som uppnått 45 levnadsår, skall underskjutande levnadsår kompenseras av överskjutande tjänstear över 15 år enligt beräkningsgrunden ett anställningsår lika med två levnadsår. På motsvarande sätt skall för tjänsteman, som har 10 men ej 15 anställningsår, bristande anställningsår kompenseras av överskjutande levnadsår enligt förut angivna beräkningsgrund. Efter uppnådd pensionsålder utgår full pension.

Avskedsersättning skall enligt nämnda föreskrifter utgå till anställningshavare, som ej uppfyller de för årlig ersättning stadgade villkoren i fråga om levnadsålder och anställningstid. Avskedsersättningen utgår med belopp motsvarande en, två eller tre månaders arbetsförtjänst, allteftersom vederbörande anställningshavare vid avgången ur tjänst har en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av respektive minst tre, sex och nio år.

Från rätt till årlig ersättning eller avskedsersättning undantages an-

ställningshavare, vilkens anställning är att betrakta som bisyssla eller som icke har en sammanlagd anställningstid i den centrala statsförvaltningen av minst tre år. Vidare undantages den, som i samband med omorganisationen erhåller förtidspension eller som av statsmedel uppbär tjänstepension eller som överskridit pensionsålderns nedre gräns, liksom även den, som vid avgången ur tjänst icke uppnått en levnadsålder av 25 år och då icke heller är gift eller har försörjningsplikt för barn. Slutligen undantages anställningshavare, vilken utan att förebringa godtagbara skäl härför vägrar att antaga erbjuden annan anställning i statens tjänst eller vilken icke iakttagit vad som skäligen bort ankomma på honom för att erhålla ny anställning.

Enligt utredningsmannens mening kan ifrågavarande bestämmelser i huvudsak läggas till grund för avvecklingen av övertalig personal vid hingstdepåerna. Detta skulle helt vara fallet beträffande avskedsförmån i form av årlig ersättning. I de fall, då avskedsförmånen skulle utgå med ett engångsbelopp i form av avskedsersättning anser utredningsmannen dock, att något gynnsammare villkor bör komma i fråga. Såsom skäl härför anför utredningsmannen följande.

Hingstdepåernas personal har en mycket speciell yrkesinriktning, varför denna personal även under nuvarande gynnsamma arbetsmarknadsförhållanden i många fall torde ha svårt att erhålla likvärdig annan anställning. Härtill kommer, att i vart fall personalen vid Strömsholm knappast kan påräkna ny anställning i orten utan måste söka arbete på annat håll med därav följande flyttningkostnader. Skillnaden mellan å ena sidan årlig ersättning och å andra sidan avskedsersättning är vidare mycket betydande, varför i en hel del gränsfall avskedsförmånen kommer att bli väsentligt olika vid relativt obetydliga skillnader i ålder och anställningstid. En genomgång av hingstdepåernas personalförteckningar ger vid handen, att det vid avskedanden av den omfattning varom här är fråga knappast kan undvikas, att en hel del sådana gränsfall uppkommer.

Under åberopande av här anförda skäl föreslår utredningsmannen, att avskedsersättning skall utgå med belopp motsvarande två, fyra, sex eller åtta månaders arbetsförtjänst, allteftersom den ifrågavarande befattningshavaren har en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av minst tre, sex, nio eller tolv år. Med hänsyn till arbetets art finner han det vidare skäligt, att tid som stamanställd vid försvaret inräknas i anställningstiden. I övrigt anses de förut berörda föreskrifterna vara tillämpliga vid avvecklingen av övertalig personal vid hingstdepåerna.

I den mån den avskedade personalens tjänstebostäder icke erfordras för den kvarvarande personalen eller för andra ändamål, föreslår utredningsmannen, att vederbörande tills vidare skall få inneha nuvarande tjänstebostad. Utredningsmannen förutsätter vidare, att den offentliga arbetsförmedlingen söker att, i den mån så kan ske, med förtursrätt placera den övertaliga personalen i annan lämplig statstjänst liksom också att tillfälle till omskolning beredes personal, som icke på annat sätt kan erhålla ny anställning.

I fråga om förfaringssättet vid avvecklingen av den övertaliga personalen gör utredningsmannen följande uttalande.

Urvalet av vilka stallbetjänter som skall kvarstå i tjänsten eller uppsägas, bör ske med hänsyn till vederbörandes lämplighet och personliga förhållanden samt oavsett vilken depå de för närvarande tillhör. Stuteriorganisationens ledning har självfallet att bestämma vilka som skall avskedas. Utredningsmannen förutsätter emellertid, att avvecklingen av den övertaliga personalen kommer att ske efter hörande av personalen och dennas fackliga organisationer. Sålunda bör i första hand de, som frivilligt kan önska avsked, beredas tillfälle härtill. Vidare bör i samförstånd med de fackliga organisationerna största möjliga hänsyn tagas till sådana gränssfall, där vederbörande kan synas bli särskilt lidande på avskedet ur tjänsten.

I samband med personalfrågorna erinrar utredningsmannen om att lantbruksstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 föreslagit, att befattningarna som bokhållare och beridare vid Flyinge hingstdepå skall uppflyttas från lönegrad Ca 21 till lönegrad Ca 23. Till motivering härför har styrelsen anfört följande.

Vad angår bokhållarebefattningen vid Flyinge, är den föreslagna uppflyttningen motiverad med hänsyn till depåförvaltningens omfattning och speciella karaktär. Personalen vid depån utgöres av 46 fast anställda befattningshavare samt tillfällig arbetskraft för snickeriarbeten och dagsverken i jordbruket m. m. Depåns byggnadsbestånd uppgår till ett sjuttio-tal byggnader, inrymmande bland annat tjänstebostäder för personalen. Sedan flera år tillbaka pågår successiv ombyggnad av personalbostäderna. Förutom kontant lön har stallpersonalen vidsträckt rätt till tjänstebe-klädnad. Depåchefen kan av naturliga skäl icke själv ombesörja eller i detalj övervaka anskaffningen av materiel för bostädernas och övriga byggnaders fortlöpande underhåll, inköpen av tjänstekläder och kontrollen av till låns utlämnade beklädnadspersedlar, arbetsredskap och annan för arbetet vid depån erforderlig materiel. Dessa mångskiftande arbetsupp-gifter åvilar till största delen bokhållaren vid depån, som dessutom svarar för det rent kontorsmässiga arbetet. Befattningens lönegradsplacering har visserligen varit föremål för prövning av 1949 års tjänsteförtecknings-kommitté, men lantbruksstyrelsen anser, att frågan bör upptagas till förnyat övervägande. Befattningen torde med hänsyn till de speciella förhållandena icke direkt kunna jämföras med annan tjänst inom stats-förvaltningen. Den har emellertid varit placerad i samma lönegrad som eller högre lönegrad än viss förvaltningspersonal vid statens sinnessjuk-hus samt kamrerarna vid skogsvårdsstyrelserna, vilka tjänster nu vunnit uppflyttning två eller flera lönegrader. Vid lönegradsplaceringen av denna tjänst torde även böra beaktas dess karaktär av sluttjänst.

Vad härefter beträffar beridaren vid Flyinge, har denne hittills i löne-hänseende varit jämställd med bokhållaren. Styrelsen anser, att denna likställighet, som berott på de speciella kvalifikationer, vilka erfordras för befattningen och det med densamma förenade stora ansvaret, alltjämt bör bibehållas. Beridaren har sålunda att under depåchefens frånvaro utöva ledningen vid depån med undantag för den ekonomiska förvaltningen och har att enligt depåchefens anvisningar handha dressyren

av hästarna. Han har vidare överinseendet över stallpersonalen samt ansvaret för stallpersedlar och körredskap m. m. Slutligen vill styrelsen understryka, att beridaren i jämförelse med arméns högsta underofficersgrad (förvaltare) tidigare tillhört högre lönegrad än denne samt att denna relation numera ändrats så att nämnda underofficersgrad är placerad två lönegrader högre än beridarebefattningen. Styrelsen anser, att detta förhållande utgör ett tungt vägande skäl för uppflyttning av beridarebefattningen till lönegrad Ca 23.

I anslagsäskandena för budgetåret 1955/56 har lantbruksstyrelsen vidhållit, att nämnda befattningshavare måtte uppflyttas i lönegrad. Styrelsen har härvid förutsatt, att frågan upptages till behandling i samband med förevarande utredning. Vidare har styrelsen till utredningsmannen överlämnat en den 9 juni 1954 dagtecknad skrivelse från t. f. chefen vid Strömsholms hingstdepå, kontorsskrivaren A. T. Lewén, däri denne hemställt om uppflyttning av sin befattning, nu placerad i Ca 19, till samma lönegrad som beridare- och bokhållarebefattningarna vid Flyinge hingstdepå och stuteri. Till motivering härför har bland annat anförts, att genom vakanssättning av depåchefstjänsten och indragning av en tidigare beridarebefattning vid depån betydligt ökade arbetsuppgifter och större ansvar har kommit att åvila kontorsskrivaren.

Utredningsmannen anför för sin del följande i dessa frågor.

Den föreslagna omorganisationen innebär en viss begränsning av verksamheten vid Flyinge hingstdepå och stuteri i fråga om antalet hästar och som en följd därav också beträffande stallpersonalen. Detta medför dock knappast någon minskning av göromålen för bokhållaren och beridaren. Vad särskilt gäller bokhållarens arbete torde den ökning av depåns hingststationer, som uppkommer genom nedläggandet av depån i Strömsholm, mer än väl kompensera verksamhetens begränsning i andra avseenden. Icke heller för beridarens del torde minskningen av hästantalet medföra någon nämnvärd förändring av arbetsuppgifterna. Den föreslagna omorganisationen synes sålunda icke förändra de nämnda befattningshavarnas arbetsuppgifter. I övrigt finner utredningsmannen i likhet med lantbruksstyrelsen en lönegradsuppflyttning motiverad.

Utredningsmannen föreslår av nu angivna skäl, att befattningarna som bokhållare och beridare vid Flyinge hingstdepå och stuteri placeras i lönegrad Ca 23. I fråga om den förstnämnda befattningen skulle härvid tjänstebenämningen ändras från bokhållare till kamrerare.

Kontorsskrivare-tjänsten vid Strömsholm anses icke längre vara erforderlig, om Strömsholms hingstdepå nedlägges. Utredningsmannen föreslår därför, att innehavaren av denna tjänst beredes tillfälle att efter stuteristatens omorganisation antingen avgå med förtidspension eller intill uppnådd pensionsålder tjänstgöra vid depån i Flyinge. Förtidspension kan emellertid bli mindre förmånlig än den årliga ersättning, som föreslagits skola utgå till vissa icke ordinarie befattningshavare. Då kontorsskrivaren jämväl torde vara berättigad till viss pension enligt andra

tjänstepensionsbestämmelser, kan enligt utredningsmannens uppfattning ett sådant resultat undvikas genom att vid prövningen av frågan om sammanträffande av de olika pensionsförmånerna beaktas, att denne befattningshavare ej erhåller lägre pensionsförmåner än som skulle ha utgått till honom, därest han varit innehavare av icke ordinarie tjänst och i sådan egenskap erhållit årlig ersättning enligt förut angivna regler.

Utredningsmannen föreslår således, att dels samtliga befattningar vid Strömsholms hingstdepå skall indragas, dels följande personalstat skall beräknas för Flyinge hingstdepå och stuteri.

Tjänstemän på ordinarie stat.		Tjänstemän på icke ordinarie stat.	
1 depåchef.....	Cp 5	1 fodermarsk.....	Ce 15
1 veterinär.....	Ca 25	1 fodermarsk—stoöverskötare.....	Ce 15
1 beridare.....	Ca 23	1 körmästare.....	Ce 14
1 kamrerare.....	Ca 23	1 hantverkare.....	Ce 12
		27 stallbetjänter.....	Ce 12
		1 nattvakt.....	Ce 10
		1 ekonomibiträde.....	Ce 6

Därest innehavaren av den ordinarie kontorsskrivarejänsten på Strömsholm väljer att intill uppnådd pensionsålder vid utgången av oktober 1958 kvarstå i tjänst och överflyttas till Flyinge, bör denna tjänst uppföras på övergångsstat.

8. Anslagsberäkningar

Till statens hingstdepåer och stuteri utgår budgetåret 1954/55 till avlöningar ett belopp av 646 300 kronor och till omkostnader ett belopp av 406 500 kronor eller sammanlagt 1 052 800 kronor. Hur anslagen fördelar sig på olika poster och hur utredningsmannens förslag påverkar stuteristatens anslagsbehov dels efter en fullt genomförd omorganisation enligt de riktlinjer, som angivits i det föregående, dels under den övergångstid till den framtida organisationen, som budgetåret 1955/56 skulle utgöra, redovisas av utredningsmannen på följande sätt.

	Budgetåret 1954/55	Efter fullt genom- förd omorganisa- tion	Budgetåret 1955/56
<i>Avlöningar</i>			
1. Avlöningar till ordinarie personal....	46 800	36 000	48 300
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t..	4 900	—	2 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.....	376 400	221 000	298 600
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän.....	1 600	1 200	1 400
5. Rörligt tillägg.....	216 600	133 700	174 600
6. Avskedsersättningar.....	—	—	30 000
<i>Summa kronor</i>	<i>646 300</i>	<i>391 900</i>	<i>555 400</i>
<i>Omkostnader..... Nettoutgift kronor</i>	<i>406 500</i>	<i>180 000</i>	<i>181 300</i>
Tillhopsa kronor	1 052 800	571 900	736 700

Vad först angår de möjliga besparingarna på längre sikt, beräknas dessa till i runt tal 480 000 kronor, varav omkring 255 000 kronor på avlöningsanslaget och 225 000 kronor på omkostnadsanslaget.

I fråga om avlöningsanslaget torde de föreslagna personalinskränkningarna komma att medföra en sammanlagd besparing av i runt tal 255 000 kronor, varav omkring 180 000 kronor avser indragna tjänster vid Strömsholm och omkring 75 000 kronor personalinskränkningar vid Flyinge. Å posten avlöningar för ordinarie tjänstemän beräknas härvid å ena sidan en besparing av 12 300 kronor komma att uppstå, sedan den nuvarande befattningen som kontorsskrivare vid Strömsholms hingstdepå indragits. Å andra sidan uppkommer en kostnadsökning med ett grundlönebelopp av 1 500 kronor för uppflyttning av beridare- och bokhållaretjänsterna vid Flyinge hingstdepå och stuteri från lönegrad 21 till lönegrad 23. Då posten för arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, avser arvoden till t. f. depåchefen och till veterinären vid Strömsholmsdepån, bortfaller posten helt efter nedläggandet av denna depå. Förändringarna å posten för avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän hänför sig till de föreslagna personalinskränkningarna. Anslagsposten särskilda löneförmåner m. m. kan efter omorganisationen reduceras dels med det belopp av 250 kronor, som utgår i representationskostnader till chefen för Strömsholmsdepån, dels med 200 kronor av den särskilda ersättning, som utgår till stoöverskötaren vid Flyinge stuteri för levande födda föl och som genom stoantalets minskning icke behöver upptagas till högre belopp än 400 kronor.

Även härutöver beräknas på längre sikt vissa besparingar å avlöningsanslaget vara möjliga att ernå. Till vikarier för stallpersonalen vid semester och sjukledighet beräknades för budgetåret 1954/55 ett belopp av 19 700 kronor. Utredningsmannen räknar emellertid med att i fortsättningen semester- och sjukvikarier för stallpersonalen icke skall behöva anställas i den omfattning, som nu sker. Då det synes svårt, att nu ange storleken av de besparingar, som kan vinnas härigenom, föreslås ytterligare justeringar av avlöningsanslaget i detta hänseende skola ske först i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1956/57.

I fråga om anslaget till omkostnader kan efter fullt genomförd omorganisation besparingar ske främst därigenom, att efter nedläggandet av Strömsholms hingstdepå hela omkostnadsbeloppet för denna del av verksamheten, uppgående till ett nettobelopp av 105 000 kronor, bortfaller. Även genom den föreslagna nedskärningen av verksamheten vid Flyinge kan åtskilliga besparingar vinnas. Vid Flyinge hingstdepå och stuteri beräknas sålunda de i uppställningen å s. 22 angivna kostnadsminskningarna kunna äga rum.

Till följd av medelsanvisningar av engångskaraktär eller redan planerad nedskärning av verksamheten kan dessutom enligt lantbruksstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 posterna för reseersättningar, lant-

	Kronor
Sjukvård	700
Resesättningar	3 000
Beklädnad	2 300
Furage	34 000
Lantbeskällares underhåll	2 000
Häst- och fölinköp	50 000
Hästsjukvård	800
Summa minskning kronor	92 800

beskällares underhåll och byggnaders underhåll minskas med (25 000 + 6 000 + 8 500 =) 39 500 kronor.

Å andra sidan är en viss nedgång av inkomsterna att vänta. Som en följd av hästantalets nedgång blir sålunda på längre sikt inkomsterna av sålda djur avsevärt lägre. Ehuru enligt utredningsmannens förslag Flyinge hingstdepå skall övertaga den nuvarande Strömsholmsdepås stationer, kan vidare på grund av minskat antal betäckningar inom samtliga avelsområden inkomsterna från språngavgifter komma att nedgå med ett icke obetydligt belopp. Vissa hyresinkomster från tjänstebostäderna vid Strömsholm torde även i fortsättningen kunna tillföras statsverket. I detta sammanhang kan man emellertid bortse från denna inkomstpost liksom också från de inkomster som möjligen kan erhållas genom anläggningarnas i Strömsholm utnyttjande för andra ändamål, genom utarrendering av betesmarker etc. Enligt utredningsmannens uppskattning skulle inkomsterna komma att nedgå med omkring 34 000 kronor till 177 000 kronor. Utredningsmannen understryker emellertid, att inkomstberäkningarna i hög grad är beroende av halvblodsavelns utveckling och att här gjorda beräkningar måste betraktas som mycket ungefärliga.

Nu anförda beräkningar avser de årskostnader, som stuteristaten kan väntas draga, sedan omorganisationen fullt genomförs. De föreslagna personalinskränkningarna och nedskärningen av hästbeståndet kan emellertid genomföras först till utgången av år 1955. Avvecklingen av den övertaliga personalen fordrar nämligen av olika skäl en viss tid. Av praktiska skäl anses vidare omorganisationen kunna påbörjas först efter betäcknings-säsongens slut vid månadsskiftet augusti/september, sedan beskällarna återkommit till depåerna. Den nuvarande personalstyrkan erfordras dessutom för åtskilliga arbetsuppgifter i samband med omorganisationen, såsom överförande av vissa hingstar och av inventarier från Strömsholm till Flyinge, iordningsställande av anläggningarna vid Strömsholm m. m. Försäljningen av de icke erforderliga hingstarna till slakt eller efter kastrering till ridhästar kan vidare icke ske på en gång, om tillfredsställande priser skall erhållas. Under dessa förhållanden erhålles de beräknade besparingarna endast till en viss del under budgetåret 1955/56.

Under avlöningsanslaget för budgetåret 1955/56 skulle sålunda enligt utredningsmannens förslag för uppflyttningen av en beridare- och en bokhållarebefattning vid Flyinge hingstdepå från lönegrad 21 till lönegrad 23 posten avlöningar till ordinarie tjänstemän behöva uppräknas med 1 500 kronor till 48 300 kronor. Ehuru kontorsskrivarebefattningen vid Strömsholms hingstdepå är avsedd att sedermera indragas, torde nämligen lön för innehavaren av denna tjänst böra beräknas för hela budgetåret 1955/56, därest befattningsinnehavaren efter depåns nedläggande önskar erhålla överflyttning till Flyinge. Posten arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, avser såsom förut nämnts arvoden till dels veterinären vid Strömsholms hingstdepå, dels kontorsskrivaren vid depån för uppehållande av den vakanta depåchefstjänsten. Under förutsättning att depån nedlägges med utgången av år 1955, behöver dessa arvoden utgå för halva budgetåret. Under denna post upptaget belopp kan följaktligen endast minskas med 2 400 kronor. Under posten avlöningar till icke-ordinarie personal upptaget belopp kan vid genomförande av de föreslagna personalinskränkningarna efter utgången av år 1955 minskas med 77 800 kronor till 298 600 kronor. Med hänsyn till att antalet fölston vid Flyinge stuteri förutsatts skola reduceras till 20 kan den särskilda ersättningen till stoöverskötaren för levande födda föl minskas med 200 kronor. Medelsbehovet för rörligt tillägg beräknas på grund av föreslagna minskningar under icke-ordinarieposten kunna reduceras med 42 000 kronor till 174 600 kronor.

Såsom skett vid avveckling av övertalig civil personal vid försvaret bör enligt utredningsmannen under avlöningsanslaget upptagas de engångsbelopp i form av avskedsersättning, som skall utgå i de fall då anställningshavaren icke är berättigad till årlig ersättning. Under förutsättning att bland den övertaliga personalen något mer än halva antalet stallbetjänter, som skall avskedas, eller 13, kommer att erhålla ersättning i denna form och att ersättningen bör utgå med i genomsnitt fyra månaders arbetsförtjänst, skulle för ändamålet erfordras omkring 30 000 kronor.

Enligt utredningsmannens förslag bör sålunda anslaget till Statens hingstdepåer och stuteri: Avlöningar för budgetåret 1955/56 upptagas med $(646\,300 + 1\,500 - 2\,400 - 77\,800 - 200 - 42\,000 + 30\,000 =)$ 555 400 kronor.

I de fall, då årlig avskedsersättning skall utgå till övertalig personal, förutsätter utredningsmannen, att medel härför beräknas under tolfte huvudtitelns anslag till Diverse pensioner och understöd m. m. Utredningsmannen erinrar härvid om att enligt beslut av 1954 års riksdag (rskr. 397) skall från nämnda anslag bestridas kostnaden för periodiskt utgående avvecklingsersättningar till övertalig personal vid riksförsäkringsanstalten. Med åberopande av nämnda beslut har vidare Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1955 års riksdag föreslagit, att detsamma skall gälla

motsvarande ersättningar till övertalig personal vid den centrala försvarsförvaltningen.

Lantbruksstyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 hemställt, att förslagsanslaget till Statens hingstdepåer och stuteri: Omkostnader skall minskas med 47 500 kronor enligt denna sammanställning.

	Ökning	Minskning
<i>Utgifter</i>		
Reseersättningar		25 000
Furage	28 000	
Lantbeskällares underhåll		6 000
Byggnaders underhåll		8 500
Inventariers underhåll	7 000	
Summa kronor	35 000	54 500
<i>Inkomster</i>		
Hyres- och arrendemedel m. m.	28 000	

Detta innebär en nettominskning på utgiftssidan med 19 500 kronor.

Minskningarna å utgiftssidan av posterna för reseersättningar och byggnaders underhåll motsvaras av för budgetåret 1954/55 beviljade engångshöjningar, medan minskningen av posten för lantbeskällares underhåll motiveras av minskat antal beskällarestationer och utstationerade hingstar. Det ökade medelsbehovet för furage samt uppräknigen av inkomstposten för hyres- och arrendemedel sammanhänger med att det nya arrendekontraktet för kronoegendomen Valleberg innehåller föreskrift om att arrendesumman skall betalas kontant och att från egendomen till Flyinge hingstdepå och stuteri levererat furage skall ersättas enligt å orten gängse pris. Till underhåll av inventarier har slutligen begärts en anslagsökning av 7 000 kronor, emedan vissa inventarier nått en så höggradig förslitning, att det såväl ur arbetssynpunkt som ur ekonomisk synpunkt icke anses försvarligt att ytterligare uppskjuta erforderlig nyanskaffning.

Utredningsmannen har ingen annan erinran mot dessa förslag än att anslagsökningen till inventariers underhåll bör anstå till dess omorganisationen av stuteristaten genomförts. Vid nedläggandet av Strömsholms hingstdepå kan nämligen där befintliga inventarier, som är i brukbart skick, överföras till Flyinge och i viss utsträckning komplettera inventarierna därstädes. Över huvud taget bör enligt utredningsmannens mening behovet av nya inventarier sedermera närmare övervägas med hänsyn till den föreslagna begränsningen av verksamheten.

Vidare skall enligt utredningsmannens förslag omkostnaderna för nästkommande budgetår, såvitt angår Strömsholms hingstdepå, avse en under budgetårets sex första månader bedriven verksamhet. Utredningsmannen har därför beräknat, att endast omkring hälften av de för denna

depå avsedda omkostnadsbeloppen på utgiftssidan behöver upptagas i anslaget. Även begränsningen av verksamheten vid Flyinge har ansetts medge en reduktion av vissa utgiftsbelopp.

Under dessa förutsättningar har utredningsmannen beräknat, att brutto-utgifterna under budgetåret 1955/56 kommer att belöpa sig till ett sammanlagt belopp av 443 300 kronor. Genom avvecklingen av en stor del av hästbeståndet vid depåerna kan en betydande engångsökning av inkomsterna beräknas ske under detta år, varför nettoutgifterna uppskattas skola nedgå till 181 300 kronor. Detta innebär att anslaget skulle kunna minska med 225 200 kronor.

Såsom förut nämnts, har utredningsmannen föreslagit, att möjlighet skall finnas att under hela året utstationera hingstar hos lämpliga fodervärdar mot ersättning, som bestämmes efter prövning i varje särskilt fall. Utredningsmannen finner det icke möjligt att nu bedöma, i vilken omfattning ett sådant förfaringssätt kan komma att tillämpas. I den mån sådan utackordering sker, föreslås kostnaderna för densamma tills vidare skola bestridas ur anslagsposten till furage. Därest det skulle bli nödvändigt att av sådan anledning överskrida sagda post, förutsättes anslaget till avlöning av icke ordinarie personal skola kunna nedsättas i motsvarande mån.

Slutligen föreslår utredningsmannen, att inventarierna vid Strömsholms hingstdepå skall överföras till Flyinge samt att förvaltningen av egendomen och därå befintliga anläggningar, i den mån egendomen ej kommer att tagas i anspråk för vissa särskilda ändamål, skall ankomma på domänverket.

II. Yttrandena

Allmänna synpunkter

I samtliga remissyttranden biträdes utredningsmannens uppfattning, att den statliga hingsthållningen bör reduceras till den omfattning, som kan anses motsvara behovet för den nu bedrivna ridhästaveln. Samtidigt framhålls i flera yttranden, att avelns nuvarande omfattning bör vidmakt-hållas. *Försvarsstaben* uttalar sålunda, att det är av väsentlig betydelse, att avelsverksamheten får en sådan omfattning och inriktning, att såväl näringslivets fredsekonomiska synpunkter som totalförsvarets behov av hästar i krig kan tillgodoses. I fråga om behovet av hästar i krig anför arméledningen följande.

Chefen för armén har i förslaget rörande kavalleriets framtida organisation av ekonomiska skäl räknat med att krigsorganisationens jägar-skvadroner skall vara beridna på för fredsutbildningen erforderliga varmblodiga stamridhästar samt i övrigt på uttagna hästar. För närvarande tillgodoses krigsorganisationens behov i stor utsträckning med arméns

relativt stora bestånd av stamridhästar (1 455), ackordridhästar (560) och varmblodiga ackorddraghästar (750). Enligt arméchefens förslag kommer antalet stamridhästar att minskas till 435 samt beståndet av ackordridhästar och varmblodiga ackorddraghästar att helt avvecklas. Eftersom antalet skvadroner i krigsorganisationen förutsättes skola minska med endast 30 procent, kommer följaktligen behovet av uttagna ridhästar att stiga (med omkring 50 procent). Det är önskvärt, att detta behov i största möjliga utsträckning kan tillgodoses med varmblodiga ridhästar, eftersom kallblodiga ridhästar medför en viss kvalitetsförsämring.

Ehuru utredningsmannens allmänna syn på frågan om den statliga hingsthållningens omfattning biträdades av remissinstanserna, har erinringar gjorts beträffande vissa delar av förslaget till omorganisation av stuteristaten, särskilt frågorna om nedläggande av Strömsholms hingstdepå, om avskedsvillkoren för övertalig personal samt om lönegradsplaceringen av vissa tjänstemän på stuteristaten.

Stuteristatens omorganisation

Den föreslagna nedskärningen av antalet hingstar från för närvarande omkring 100 till 50 har icke föranlett någon erinran i vidare mån än att *lantbruksstyrelsen* anser det vara önskvärt, att hingstantalet under ett eller annat år må kunna få något överstiga den sistnämnda siffran. Å andra sidan finner *statskontoret* det tveksamt, om anledning föreligger att hålla ens ett så stort hingstbestånd som det föreslagna.

Beträffande den föreslagna indragningen av Strömsholms hingstdepå har *försvarsstaben*, *arméledning* och *Sveriges lantbruksförbund* ifrågasatt, om icke denna fråga hör anstå, till dess utredning rörande möjligheterna att till Strömsholm förlägga viss utbildning i hästvård och körning föreligger. Arméledningen anför härom, att en samordning mellan en dylik skola, hingsthållning, avelsstohållning samt arméns remontutbildning kan vara möjlig. Vidare uttalar arméledningen i detta sammanhang, att det ur mobiliseringssynpunkt vore fördelaktigt, om ridhästar kunde uttagas inom landets nordliga delar, och att närhet till hingstdepå gynnar uppfödning. Lantbruksförbundet gör följande uttalande i frågan.

Det råder enligt förbundets mening ingen tvekan om att Strömsholm såsom institution kan komma att få viktiga uppgifter. Utredningen framhåller själv Strömsholms betydelse för bevarandet av intresset för ridhästaveln i mellersta Sverige. Därtill kommer den på depån sedan några år bedrivna utbildningen i körning och hästvård. Som särskilt viktig vill förbundet beteckna den därstädes förekommande undervisningen i hästens användning som dragare i skogsarbetet. När traktor användningen på allvar kom i gång i vårt land, gjorde sig den uppfattningen allmänt gällande, att hästen snart nog skulle sakna betydelse såsom dragkraft, och man inriktade alla ansträngningar på att få fram lämpliga traktorer som ersättare för hästen. Genom detta tänkesätt försumrades hästaveln och hästvården. Resultatet härav gör sig mer och mer gällande i en hastigt sjunkande

häststam och en högre medelålder. Snart nog föreligger ett underskott på hästar, medan den återstående stammen är överårig. Man kan fråga sig, hur det skulle gå, om vårt land i ett beredskapstillstånd blev avspärrat. Varken försvaret eller jordbruket kunde då tillgodoses med nödvändigt antal hästar. Mer aktuellt är emellertid det faktum, som mer och mer börjar gå upp för vederbörande, nämligen att maskiner icke alltid kan ersätta hästen. Mest påtagligt blev detta vid den stora stormfällningen vintern 1954. Att en renässans för hästen som dragare i skogen är på väg, kan man sluta sig till därav, att ett så omfattande skogsbolag som Uddeholms aktiebolag i stor utsträckning bytt ut traktorer mot hästar och själv organiserat hästuppfödning. För denna skogsförvaltning beräknas, att enbart för lunningsarbetet för närvarande och inom den närmaste framtiden permanent behövs 800—1 000 hästar. Detta innebär ett årligt rekryteringsbehov av 60—80 unghästar. Om så icke redan skett, kommer förmodligen andra skogsintressenter att följa nämnda bolags exempel. Inför denna väntade utveckling torde det vara nödvändigt, att alla ansträngningar göres för att snabbast möjligt stoppa upp den kraftigt verkande »avhästningen». Förbundet anser det självklart, att staten skall främja dessa ansträngningar, ej minst med tanke på beredskapen såväl ur militär- som jordbrukssynpunkt.

Statskontoret finner för sin del, att bärande skäl anförts för ett nedläggande av Strömsholms hingstdepå.

I fråga om utredningsmannens förslag att de statsägda nordsvenska hingstarna efter hand skall avskaffas, uttalar *försvarsstaben*, att behovet av statlig avelsverksamhet för kallblod bör undersökas och att i avvaktan på en sådan utredning ingen avveckling bör ske av de kallblodiga hingstarna. *Föreningen nordsvenska hästen* anför följande i denna fråga.

De fåtaliga nordsvenska statshingstarna torde icke vara utan betydelse för den nordsvenska aveln i södra delarna av landet, där den enskilda nordsvenska hingsthållningen åtnjuter mindre ekonomiskt stöd från statens sida än norrut och även i övrigt är mindre lönsam. Så länge den statliga hingsthållningen äger bestånd och så länge den enskilda nordsvenska hingsthållningen söderut icke kommer i åtnjutande av ökat statsunderstöd, föreligger enligt föreningens mening ingen anledning att helt avveckla den nordsvenska hingsthållningen vid den statliga hingstdepån. Den tjänar som ett komplement till den enskilda hingsthållningen och bereder möjligheter för nordsvenska uppfödare i södra delarna av landet, som icke har tillgång till enskilda nordsvenska hingstar, att fortsätta sitt avelsarbete. Med hänsyn till arméns och skogsbrukets behov av nordsvenska hästar torde det vara ett statsintresse, att denna avel icke berövas möjligheterna att fortleva och utvecklas inom härför lämpade områden i södra Sverige.

Den föreslagna avvecklingen av de oldenburgska hingstarna möter gensägelse från *Försvarsverkens civila personals förbund*, som härom uttalar, att de genom oldenburgska och nordsvenska hästar framkomna korsningsprodukterna aldrig visats för premierings- och remonteringsnämnderna samt att ifrågavarande hingstars lämplighet i aveln därför blivit svårbedömd och dåligt uppskattad.

Ifråga om hingstarnas utplacering har utredningsmannen framhållit, att man på grund av stostammens utglesning torde får räkna med att antalet enhingststationer blir större i fortsättningen än för närvarande. Enligt *lantbruksstyrelsens* mening bör möjligheterna för en sådan utveckling dock icke överskattas.

Erfarenheten har nämligen visat, att dubbelstationer är den mest lämpliga formen för denna verksamhet. Hingstskötaren möter här med hingsten på avtalad plats mera långväga ston, liksom han verkar för att ston i trakten, vilka är därtill förtjänta, verkligen föres till hingst. En dubbelstation är förmånlig även ur ren avelssynpunkt, då stoägaren har bättre möjlighet att välja den för stoet mest passande hingsten. Vidare bör unga hingstar, som för första gången är uppställda för avelstjänst, alltid placeras vid en dylik station.

Med hänsyn till de besparingar, som kan vinnas genom att stadigvarande utstationera hingstarna hos enskilda fodervärdar, bör enligt *statskontorets* mening ett sådant system komma till användning i all den utsträckning, som lämpligen kan ske. I de fall, då högre ersättning än 3 000 kronor påkallas åt fodervärd, förordar statskontoret, att depåchefen skall underställa ersättningsfrågan *lantbruksstyrelsens* prövning.

Försvarsverkens civila personals förbund anser för sin del, att utackordering av hingstar till privata fodervärdar kan äventyra hingstarnas vård.

Den högre fraktkostnad, som vissa stoägare kan åsamkas på grund av större avstånd till hingststation, har utredningsmannen ansett böra kompenseras i den formen, att språngavgiften efterskänkes. *Statskontoret* finner emellertid icke tillräckliga skäl föreligga härför. *Lantbruksstyrelsen* anser å andra sidan, att det kan förekomma fall, då dylikt vederlag icke är tillräckligt för att uppmuntra till fortsatt avel. Styrelsen erinrar vidare om att i det statsbidrag å sammanlagt 35 000 kronor, som utgår ur anslaget till Hästavelns befrämjande och som Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen alltsedan budgetåret 1948/49 åtnjuter, ingår enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande årligen ett belopp av 2 000 kronor till betäckningspremier i form av fraktbidrag för halvblodsston, vilkas ägare är bosatt på något längre avstånd från hingststationen. Styrelsen ifrågasätter, om icke ett ökat bidrag för detta ändamål bör utgå till avelsföreningen för att genom dess försorg utdelas som fraktbidrag för kvalificerade avelsston.

Personalfrågor

Beträffande avskedsvillkoren för den övertaliga personalen vill *statskontoret* icke motsätta sig, att denna personal får åtnjuta samma avskedsförmåner, som fastställts genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 november 1954 rörande gottgörelse till övertalig personal vid den centrala försvarsförvaltningen m. m. Ämbetsverket finner det däremot helt uteslutet, att

än gynnsammare villkor skulle beredas nu ifrågavarande personal. *Statens lönenämnd* anser likaledes, att principiella skäl talar för att de bestämmelser, som i förevarande avseende utfärdas för stuteristaten, helt bör anslutas till de i nyssnämnda beslut meddelade föreskrifterna, vilka angivits skola tillämpas där Kungl. Maj:t ej för vissa fall annorlunda beslutar. En härmed överensstämmande utformning av nu ifrågavarande föreskrifter lägger enligt lönenämndens mening icke hinder i vägen för Kungl. Maj:t att i särskilda fall taga hänsyn till sådana speciella förhållanden, vilka kan föranleda avsteg från de allmänna reglerna.

Försvarsverkens civila personals förbund understryker däremot utredningsmannens synpunkter, att hingstdepåernas personal har en mycket speciell yrkesinriktning, varför denna personal även under nuvarande gynnsamma arbetsmarknadsförhållanden i många fall torde ha svårt att erhålla likvärdig annan anställning. Förbundet framhåller bland annat, att ett flertal befattningshavare befinner sig i fyrtioårsåldern och i de flesta fall har ett tjugotal tjänsteår. Detta bör enligt förbundets mening motivera en ytterligare höjning av ersättningsbeloppen. Förbundet anser vidare, att utöver de av utredningsmannen föreslagna förmånerna flyttningssättning bör beviljas befattningshavare, som avflyttar från Strömsholm eller Flyinge. Beträffande personalens avveckling anföres vidare följande önskemål.

Förbundet vill framhålla det angelägna i att utredningsmannens synpunkter vinner beaktande, nämligen att med förtursrätt placera den övertaliga personalen i annan likvärdig statlig tjänst och i övrigt ge densamma möjligheter till omskolning. Förbundet anser, att personalen en gång varje vecka bör tillställas sammanställning över lediga lämpliga statliga befattningar i likhet med vad försvarets socialbyrå (försvarets anställningsbyrå) gör.

Lantbruksstyrelsen bör beredas möjlighet att låta befattningshavare övergångsvis kvarstå någon kortare tid efter avvecklingen, om vederbörande därigenom uppnår pensionsåldern eller ålder och anställningstid, som berättigar till årlig ersättning.

Förbundet förutsätter, att avvecklingen av personalen sker i samråd med den berörda personalen och dess fackliga organisation, eventuellt genom att en personalrepresentant får ingå i kommitté eller dylikt.

I fråga om den avskedade personalens anställningsmöjligheter anför arbetsmarknadsstyrelsen följande.

Arbetsmarknadsstyrelsen delar utredningens uppfattning, att hingstdepåernas personal genom sin mycket speciella yrkesinriktning torde få svårt att erhålla likvärdig annan anställning. Genom motoriseringen och det därmed minskade hästbeståndet har såväl statens som jordbrukets behov av stallpersonal minskat betydligt. Sålunda synes möjligheterna att omplacera de här berörda befattningshavarna i motsvarande statlig tjänst inom t. ex. försvaret eller statspolisen vara ytterst små. Beträffande möjligheterna att omplacera befattningshavarna i annan statstjänst kan styrelsen icke yttra sig, eftersom kännedom saknas om övriga kvalifikationer, ålder m. m. Även

om jordbruket i viss utsträckning alltjämt har behov av stallpersonal, är de löneförmåner, som enligt avtal erbjudes fodermarskar och liknande, betydligt lägre än vad som uppbäres av hingstdepåernas befattningshavare, varför dessa troligen endast i yttersta nödfall kommer att acceptera dylika tjänster. Enligt vad styrelsen erfarit synes däremot hästsporten ha ett visst behov av kvalificerad stallpersonal. Inom denna bör åtminstone en del av befattningshavarna ha möjlighet att omplaceras. Tjänsterna vid travstallarna torde i arbetsuppgifter och lönehänseende icke avsevärt skilja sig från de nuvarande befattningarna.

Med hänsyn till de begränsade möjligheter, som torde föreligga att omplacera befattningshavarna i likvärdig statlig eller enskild tjänst, kan enligt styrelsens uppfattning omskolning i vissa fall bli nödvändig. Därvid bör de befattningshavare, som erhåller avskedsersättning, äga rätt att under omskolningstiden uppbära ersättning motsvarande tidigare löneförmåner.

De föreslagna lönegradsuppflyttningarna av beridare- och bokhållare-tjänsterna vid Flyinge avstyrkes av *statskontoret*, som med hänsyn till den avsedda begränsningen i driften tvärtom ifrågasätter, om icke en översyn av löneställningen för vissa befattningshavare vid Flyinge — såsom depåchefen — bör komma till stånd. Ämbetsverket anser det jämväl böra övervägas, om icke den i personalplanen upptagna veterinärbefattningen vid Flyinge kan ersättas med en arvodestjänst å deltid, motsvarande den som nu finnes vid Strömsholm.

Icke heller *statens lönenämnd* finner tillräckliga skäl föreligga för lönegradsuppflyttning av beridare- och bokhållaretjänsterna.

Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund hemställer däremot, att förslag i enlighet med utredningsmannens betänkande måtte framläggas i detta spörsmål. Till motivering härför anför förbundet följande.

Vad först gäller bokhållarebefattningen må konstateras, att personalorganisationen vid Flyinge hingstdepå är relativt stor och att de kamerala arbetsuppgifterna är både omfattande, mångsidiga och präglade av hög grad av självständighet. Det synes förbundet uppenbart, att rubricering av tjänsten som bokhållare i och för sig är felaktig. Utredningsmannens förslag, att tjänsten skall benämnas kamrer, är mot den bakgrunden väl motiverad. Även en jämförelse med befattningar på andra områden av statsförvaltningen med uppgifter av samma art och omfattning klarlägger, att löneställningen är i behov av reglering. En jämförelse med lönegradsplaceringen för skogsvårdsstyrelsernas kamrerare, med vilka bokhållaren tidigare varit likställd, torde få anses riktig. Även må framhållas, att nu tillämpad grad närmast svarar mot underordnade bokhållaretjänster på andra områden.

Ifråga om tjänsten som beridare kan svårligen några direkta jämförelser göras med tjänster inom andra områden av förvaltningen. Några skäl för att mot bakgrund särskilt av nu gällande löneställning för militär personal bibehålla tjänsten i nuvarande löneställning anses icke föreligga. Lantbruksstyrelsen har för sin del särskilt framhållit, att lönerelationen till den militära sidan utgör ett tungt vägande skäl för uppflyttning av tjänsten till Ca 23.

Förbundet vill vidare framhålla, att några förhandlingar om dessa tjänsters lönegradsplacering icke ägt rum under tjänsteförteckningsrevisionen,

eftersom berörda befattningshavare vid tidpunkten härför icke representerades av någon av de förhandlande organisationerna.

Vad angår kontorsskrivaren vid Strömsholms hingstdepå, A. T. Lewén erinrar *statskontoret* att denne vid sidan av sina löneförmåner uppbär pension såsom f. d. fanjunkare å reservstat och att han i händelse av förtidspensionering erhåller högre förmåner än de, som skulle ha utgått till honom, därest han varit innehavare av icke-ordinarie tjänst och i sådan egenskap erhållit årlig ersättning. Statskontoret finner vidare, att personalbehovet vid Flyinge redan är tillgodosett, varför en förflyttning av Lewén till Flyinge ej kan förordas. Enligt statskontorets mening bör det i stället övervägas, om icke Lewén lämpligen kan tjänstgöra i annan befattning, förslagsvis någon arvodesbefattning inom försvaret.

I förevarande sammanhang upptager vidare *Försvarsverkens civila personals förbund* frågan om lönegradsplaceringen av nattvakterna vid hingstdepåerna och anför härom följande.

Vid senaste tjänsteförteckningsrevisionen uppflyttades stallbetjänterna från lönegrad 10 till lönegrad 12. Nattvakterna — en vid Strömsholm och en vid Flyinge — fick däremot kvarstå i lönegrad 10 på grund av att vakter på övriga statliga områden var placerade i sistnämnda lönegrad. En översyn skulle dock senare enligt tjänsteförteckningssakkunnigas medgivande göras av vaktmästares och vakters lönegradsplacering, för att man skulle utröna, huruvida skäl fanns för en bättre placering än i lönegrad 10. Sådan översyn skedde bland annat på försvarets område genom försvarets civilförvaltnings försorg. Därvid uppflyttades vissa vakter, som hade kvalificerade arbetsuppgifter, till lönegrad 12.

Förbundet anser, att den eller de nattvakter, som blir kvar efter omorganisationen, bör placeras i lönegrad 12.

Det är flera skäl som talar härför, bland andra, att nattvakten bör vara hästkännare och ha erfarenhet av arbete med hästar. Det kan under hans nattvaktstjänst inträffa sådana händelser, som kräver omedelbara förebyggande åtgärder. Vidare bör han kunna bedöma, när han skall tillkalla hjälp o. s. v. Han bör således vara mer kvalificerad än nattvakter i allmänhet. Vidare är det önskvärt, att nattvaktstjänsten ligger i samma lönegrad som stallbetjänernas, så att dessa vid vakans å nattvaksbefattning kan erbjudas dylik tjänst.

Slutligen må nämnas, att enligt *statskontorets* mening lantbruksstyrelsens stuteribrå i organisatoriskt hänseende bör ingå som sektion under annan brå i styrelsen.

Övriga synpunkter

I samband med frågan om stuteristatens organisation framför *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen* förslag om anordnande av ett civilt ackordhästsystem för täckande av krigsbehovet av varmblodiga hästar. Avelsföreningen anför härom följande.

Enligt nuvarande organisation håller armén själv en fjärdedel av arméns krigsbehov av hästar, då däremot enligt förslagen endast en tiondedel av detta behov skall täckas genom arméns egna hästar. Jämlikt förslagen kommer remonteringen att bli så låg, att bibehållande av den höga kvalité, som för närvarande utmärker svensk halvblodsavel, omöjliggöres. Den i förhållande till andra länders prisläge goda export, som under de sista åtta åren ägt rum, synes komma att äventyras genom den starkt beskurna remonteringen. Det har erkänts, att varmblodiga hästar är nödvändiga den dag kriget står för dörren och att den varmblodiga hästen genom sin egenart icke blott sparar en kallblodig häst åt näringslivet utan även minskar ersättningsbehovet genom större uthållighet. Därför står det för avelsföreningen klart, att lämpliga åtgärder kräves för avelsgrenens uppehållande. Om jordbruk och övrigt näringsliv skall släppa till arméns krigsbehov av hästar, synes det logiskt, att jordbrukets och näringslivets organisationer redan under fredstid får svara för det behov, armén uppställer som nödvändigt, och därmed handha samtliga frågor angående dessa hästar under fredstid. Lantbruksstyrelsen bör därför få till uppgift att handha icke blott stuteri- och hingsthållningsärenden utan även frågor angående hållande av ett ackordhästbestånd för att täcka ett krigsbehov av varmblodiga hästar, motsvarande vad som hittills varit fallet inom armén.

III. Departementschefen

Vid såväl Flyinge hingstdepå och stuteri som Strömsholms hingstdepå är verksamheten främst inriktad på halvblodsaveln, vilken frambringar hästar av utpräglad ridhästtyp, framför allt remonter och ackordhästar för armén. Depåernas beskällare utnyttjas dock även för produktion av lättare arbetshästar och avelsdjur.

En av 1951 års hästavelsutredning företagen undersökning av hästbeståndets nuvarande storlek och sammansättning samt av det framtida behovet av hästar ger vid handen, att man har att räkna med att antalet hästar i vårt land inom få år kommer att nedgå högst avsevärt. En av orsakerna härtill är jordbrukets alltjämt ökande mekanisering. I samma riktning verkar motoriseringen av försvarsmakten. Enligt nu föreliggande förslag till arméns organisation i fredstid är avsikten att starkt beskära kavalleriförbanden och över huvud reducera arméns hästhållning. För krigsorganisationen räknar man dock med att det behövs ett relativt betydande antal såväl ridhästar som draghästar.

Även om det vid nu nämnda förhållanden är angeläget att, särskilt ur beredskapssynpunkt, säkerställa en viss stabilisering av hästuppfödningen, synes den angivna utvecklingen medföra vissa konsekvenser för det statliga stuteriväsendet. Ridhästavelns successiva nedgång under 1950-talet har redan föranlett en minskning av depåernas hingstbestånd med ett tjugotal djur. Såsom utredningsmannen framhållit synes emellertid en ytterligare nedskärning av antalet hingstar kunna äga rum även vid en uppfödning av ungefärligen samma omfattning som den nuvarande. Med hänsyn till att man här har att röra sig med åtskilliga osäkra faktorer, kan delade me-

ningar givetvis råda om hur stor minskning därvid bör komma i fråga, För min del kan jag ansluta mig till utredningsmannens förslag, att antalet hingstar nu skall minskas till omkring 50. Det torde få ankomma på lantbruksstyrelsen att avgöra, vilken sammansättning det kvarvarande hingstbeståndet bör ha. Till ledning härvidlag vill jag dock framhålla, att de oldenburgska hingstarna enligt min mening efter hand synes böra utmönstras. Vidare torde det vara lämpligt, att nordsvenska hingstar icke hålles i större antal än som motsvarar det faktiska behovet.

Jag delar även utredningsmannens mening, att stuteriet i Flyinge bör bibehållas. I enlighet med förslaget bör dock antalet ston minskas till 20. Med hänsyn till verksamhetens nedgång i övrigt torde vidare uppfödningen av unghästar böra begränsas till 50 à 60 djur.

Vid bifall till den av mig förordade nedskärningen av hingsthållningen synes tillräckligt underlag saknas för att upprätthålla verksamheten vid två depåer. Det torde heller icke finnas utsikt till att kunna tillföra depåerna nya arbetsuppgifter genom att dit delvis överflytta verksamheten vid remontdepåerna eller genom att på annat sätt samordna hingst- och remontdepåernas uppgifter. I det förut berörda förslaget till ny arméorganisation föreslås nämligen, att samtliga nuvarande remontdepåer skall indragas samt att ridutbildning och remontdressyr för framtiden skall äga rum vid Västerbottens infanteriregemente. Vid nu angivna förhållanden torde den ena av hingstdepåerna böra nedläggas. Av de skäl, utredningsmannen anfört, synes det närmast komma i fråga att draga in depån vid Strömsholm. Även om vissa olägenheter otvivelaktigt är förenade därmed, anser jag mig dock böra förordas, att denna depå skall nedläggas och den statliga stuteriverksamheten för framtiden koncentreras till Flyinge. Vid detta mitt ställningstagande förutsätter jag dock, att ledningen för Flyinge hingstdepå kommer att vinnlägga sig om att hålla erforderlig kontakt med uppfödarna i mellersta Sverige och i möjligaste mån tillgodose även deras intressen. Frågan huruvida anläggningarna vid Strömsholm skall kunna utnyttjas för landets hästavel på annat sätt, exempelvis genom att dit förlägga utbildningskurser i körning och hästvård, främst för jordbrukets och skogsbrukets behov, kommer att närmare övervägas av utredningsmannen. Utredningen torde få bedrivas enligt riktlinjer som senare kommer att meddelas.

Sedan verksamheten vid Strömsholms hingstdepå nedlagts, bör depåns inventarier överflyttas till Flyinge och förvaltningen av egendomen och därå befintliga anläggningar överföras till domänverket.

Det torde få ankomma på ledningen av Flyinge hingstdepå att besluta om hur hingstarna efter omorganisationen bör utplaceras inom de skilda avelsområdena. Såsom utredningsmannen framhållit bör därvid eftersträvas, att hingstarna kommer till så god användning som möjligt med hänsyn till såväl antalet betäckningar som stomaterialets kvalitet. På grund av de

besparingar, som kan vinnas genom att hingst stadigvarande utstationeras hos enskild hingsthållare eller hingsthållningsförening, bör sådan utstationering ske när tillfälle därtill erbjudes och fullgod vård av hingsten kan påräknas. Hingsthållaren eller föreningen bör därvid erhålla foderlega och gottgörelse för skötseln av hingsten med belopp, varom överenskommelse träffats med chefen för depån. Därest högre ersättning än 3 000 kronor anses böra utgå, bör dock frågan underställas lantbruksstyrelsens prövning.

Efter den föreslagna omorganisationen torde vissa hingststationer komma att helt indragas, varigenom stoägare åsamkas högre fraktkostnad. I likhet med utredningsmannen anser jag, att kompensation härför bör kunna ges i någon form. Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang erinrat om att i det statsbidrag å 35 000 kronor, som årligen utgår till Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen ur reservationsanslaget till Hästavelns befrämjande, ingår ett belopp av 2 000 kronor till betäckningspremier i form av fraktbidrag för halvblodsston, vilkas ägare är bosatta på längre avstånd från hingststation. Det synes enligt min mening lämpligast, att sådan kompensation även fortsättningsvis får utgå från de medel, som ställes till avelsföreningens förfogande. Vad jag sålunda anfört innebär, att jag icke biträder utredningsmannens förslag om efterskänkande i vissa fall av språngavgiften.

Den föreslagna begränsningen av stuteriverksamheten medför, att personalen vid denna kan minskas i betydande utsträckning. Enligt utredningsmannens förslag skulle sålunda samtliga befattningar vid Strömsholm kunna indragas, medan personalen vid Flyinge skulle kunna minskas med åtta stallbetjänter. För min del anser jag att härutöver även befattningen som fodermarsk-stoöverskötare och ytterligare två stallbetjäntbefattningar vid Flyinge kan indragas.

Befattningen såsom chef för Strömsholms hingstdepå är för närvarande vakant och kan därför utan vidare indragas. Likaså kan arvodesbefattningarna som veterinär och hovslagare därstädes slopas. Vad angår innehavaren av kontorsskrivaretjänsten i lönegrad Ca 19 vid samma depå synes vid omorganisationen i första hand böra undersökas, huruvida möjlighet föreligger att låta honom tjänstgöra i annan statlig befattning, varvid hans nuvarande tjänst bör uppföras på övergångsstat. Därest så icke är fallet, torde Kungl. Maj:t böra få överväga att bereda befattningshavaren, som innevarande år uppnår en levnadsålder av 62 år, tillfälle att avgå med förtidspension.

Med hänsyn till djurantalets minskning torde för framtiden någon särskild veterinärbefattning ej vara erforderlig vid Flyinge. Eftersom befattningen är ordinarie och vissa svårigheter synes finnas att omedelbart överföra innehavaren till annan statlig tjänst, vill jag dock för närvarande endast förorda, att befattningen sättes på övergångsstat.

Vad angår de övertaliga extra ordinarie befattningshavarna vid såväl Strömsholm som Flyinge torde dessa böra erhålla i huvudsak samma avskedsförmåner, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 november 1954 föreskrivits beträffande viss övertalig personal vid den centrala försvarsförvaltningen m. m. Beslutet innebär, att till ifrågavarande övertaliga befattningshavare, vilka entledigats utan att i samband med avskedet erhålla annan anställning i statens tjänst, skall på vissa villkor utgå årlig ersättning eller avskedsersättning. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen skall årlig ersättning intill pensionsåldern utgå med belopp, motsvarande 90 procent av pensionen, därest befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 50 år och har en sammanlagd anställningstid av 15 år. För befattningshavare, som uppnått 45 men ej 50 levnadsår, skall bristande levnadsår kompenseras av överskjutande tjänsteår över 15, varvid ett anställningsår räknas lika med två levnadsår. På motsvarande sätt skall för tjänsteman, som har 10 men ej 15 anställningsår, felande anställningsår kompenseras av överskjutande levnadsår enligt samma beräkningsgrund. Efter uppnådd pensionsålder skall ersättning motsvarande full pension utgå. Avskedsersättning åter skall enligt nämnda föreskrifter utgå till befattningshavare, som icke uppfyller de villkor i fråga om levnadsålder och anställningstid, som stadgas för erhållande av årlig ersättning. Avskedsersättning utgår med belopp motsvarande en, två eller tre månaders arbetsförtjänst, allteftersom vederbörande anställningshavare vid avgången ur tjänsten har en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av respektive minst tre, sex eller nio år. Från rätt till årlig ersättning eller avskedsersättning undantages anställningshavare, vilkens anställning är att betrakta såsom bisyssla eller som icke har en sammanlagd anställningstid i den centrala statsförvaltningen av minst tre år. Vidare undantages den, som i samband med omorganisationen erhåller förtidspension eller av statsmedel uppbär tjänstepension eller har överskridit pensionsålderns nedre gräns. Den, som vid avgången ur tjänst icke uppnått en levnadsålder av 25 år och då icke heller är gift eller har försörjningsplikt mot barn, undantages vidare liksom även anställningshavare, vilken utan att förebringa godtagbara skäl vägrar att antaga erbjuden annan anställning i statens tjänst eller icke iakttagit vad som skäligen bort ankomma på honom för att erhålla ny anställning. Nu angivna bestämmelser tillämpas, där icke Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda beslutar.

Även om hingstdepåernas personal har en synnerligen snäv yrkesinriktning och möjligheterna att omplacera ifrågavarande befattningshavare i likvärdig statlig eller enskild tjänst därför torde vara mycket begränsade, kan jag icke biträda utredningsmannens förslag, att gynnsammare villkor skall beredas dessa befattningshavare i de fall, då avskedsförmånen skall utgå i form av avskedsersättning. Ej heller finner jag mig böra förorda den av Försvarsverkens civila personals förbund gjorda hemställan om särskilda

flyttningsbidrag. Såsom statens lönenämnd anfört torde emellertid på grund av de föreliggande omständigheterna hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att — i likhet med vad som gäller enligt beslutet den 5 november 1954 — i särskilda fall taga hänsyn till sådana speciella förhållanden, som bör föranleda avsteg från de allmänna reglerna. Detta bör bland annat gälla i sådana fall, då omskolning anses böra komma ifråga.

I enlighet med utredningsmannens förslag bör befattningshavare tills vidare få inneha sin nuvarande tjänstebostad, i den mån denna icke erfordras för den kvarvarande personalen eller för annat ändamål. Om avskedad befattningshavare kommer att under längre tid kvarbo i tjänstebostaden, torde omprövning av hyresersättningen kunna ske med hänsyn till i orten gängse hyror. Vidare torde den offentliga arbetsförmedlingen böra söka att, i den mån så kan ske, med förtursrätt placera den övertaliga personalen i annan lämplig statstjänst.

Vad angår personalfrågorna i övrigt är jag icke beredd att tillstyrka de lönegradsuppflyttningar av vissa tjänster, som föreslagits av utredningsmannen och i remissyttrandena. Då det för närvarande är svårt att bedöma, huruvida ytterligare förändringar i stuteristatens organisation kan bli aktuella, torde utöver vad jag sålunda förordat icke heller i andra avseenden nu böra ske några ändringar i personalstaten.

Frågan om ändring i lantbruksstyrelsens byråindelning torde böra upptagas i annat sammanhang. Jag är icke heller beredd att här ingå på det av Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen väckta förslaget om anordnande av ett civilt ackordhästsystem.

På längre sikt beräknas den föreslagna omorganisationen medföra en årlig besparing av i runt tal 535 000 kronor, sedan densamma helt genomförs. Av beloppet hänför sig 290 000 kronor till avlöningsanslaget och 245 000 kronor till omkostnadsanslaget. Minskningen av hästbeståndet liksom även avvecklingen av den personal, som blir överflödigt, kommer emellertid att taga en icke alltför kort tid i anspråk och beräknas vara genomförd först vid utgången av år 1955. För budgetåret 1955/56 synes med hänsyn härtill medelsbehovet böra beräknas på följande sätt.

Vad angår förslagsanslaget till Statens hingstdepåer och stuteri: Avlöningar torde posten till arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, kunna nedräknas med 2 400 kronor, motsvarande arvoden under ett halvt år till veterinären och kontorsskrivaren vid Strömsholm. Vidare synes posten till övrig icke-ordinarie personal kunna nedsättas med 88 800 kronor på grund av den föreslagna avvecklingen av viss personal och med 10 000 kronor med anledning av minskat medelsbehov för vikarier för stallpersonalen vid semester och sjukdom. Den planerade minskningen av stoantalet föranleder en nedräkning av ersättningen för levande födda föl med 200 kronor. Å andra sidan bör till avskedsersättningar upptagas en förslagsvis beräknad delpost å 25 000 kronor.

De beslutade ändringarna av grundlönebeloppen föranleder en omräkning av vissa anslagsposter.

Anslaget beräknas sålunda.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, 62 000 (+ 15 200) kronor;
 arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, 2 500 (— 2 400) kronor;
 avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 367 800 (— 8 600) kronor;
 särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie personal 1 400
 (— 200) kronor;
 rörligt tillägg 67 700 (— 148 900) kronor;
 avskedsersättningar 25 000 (ny post) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (62 000 + 2 500 + 367 800 + 1 400 + 67 700 + 25 000 =) 526 400 kronor.

Å personalförteckningen bör avföras en depåchef i lönegrad Cp 2 vid Strömsholms hingstdepå. Dessutom bör tjänsterna som veterinär i lönegrad Ca 25 och som kontorsskrivare i lönegrad Ca 19 uppföras å övergångsstat.

I fråga om förslagsanslaget till Statens hingstdepåer och stuteri: Omkostnader har lantbruksstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 hemställt, att detsamma skall upptagas med ett belopp av 359 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en minskning med 47 500 kronor. Utredningsmannen har emellertid beräknat medelsbehovet under anslaget till endast 181 300 kronor. Därvid har såsom utgift uppförts till sjukvård 3 300 (— 1 200), reseersättningar 30 000 (— 31 000), lyse och vatten 9 500 (— 2 500), övriga expenser 5 900 (— 1 100) samt övriga utgifter 394 600 (— 138 400) kronor eller tillhoppa 443 300 kronor. Vidare har å inkomstsidan upptagits tillhoppa 262 000 (+ 51 000) kronor, därav hyres- och arrendemedel m. m. 70 000 (+ 19 000) kronor, sålda hästar 110 000 (+ 46 000) kronor, språngavgifter 75 000 (— 13 000) kronor samt inkomster i övrigt 7 000 (— 1 000) kronor.

Vad utredningsmannen sålunda föreslagit kan jag godtaga med den ändringen, att utgiftsposterna för furage samt häst- och fölinköp torde kunna nedsättas med ytterligare 10 000 kronor vardera. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår upptagas med ett belopp av (423 300 — 262 000 =) 161 300 kronor. I fråga om den sistnämnda anslagsposten förutsättes härvid, att erforderlig ökning av posten skall ske under vissa år, då större inköp är påkallade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa ny stat för anslaget.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att Kungl. Maj:t den 17 december 1954 förordnat, att domänstyrelsen — med iakttagande av gällande föreskrifter — skall utarrendera arrendelotten Flyinge nr 1, kallad Valleberg, av Flyinge kungsgård i Södra Sandby socken, Malmöhus län, med undantag av en äldre, till försäljning ifrågasatt arbetarbostad med ekonomi-

hus och tomtområde för Flyinge hingstdepås och stuteris räkning under en tid av tio år, räknad från och med den 14 mars 1955, mot ett årligt arrende icke understigande 33 800 kronor *samt att* domänstyrelsen av inflytande arrendemedel skall gottgöras de direkta utgifterna för arrendelottens förvaltning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens hingstdepåer och stuteri, som angivits i det föregående;

b) fastställa följande avlöningsstat för statens hingstdepåer och stuteri, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	62 000
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	2 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	367 800
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän	1 400
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	67 700
6. Avskedsersättningar, <i>förslagsvis</i>	25 000

Summa kronor 526 400;

c) till *Statens hingstdepåer och stuteri*: *Avlöningar* å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 526 400 kronor; samt

d) till *Statens hingstdepåer och stuteri*: *Omkostnader* å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 161 300 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell